Archive of SID.ir

Financial Accounting Research

Financial Accounting Research
E-ISSN: 2322-3405
Vol. 15, Issue 1, No.55, Spring 2023, P:21-48
Received: 07.09.2023 Accepted: 23.01.2024

Research Article

The investigation of the relationship between tax avoidance and managerial empire-building considering corporate governance

Mansour Sadeghi Hosnijeh: M.A. of Accounting, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran.
mansoursadeghi@aem.uk.ac.ir

Kazem Shamsaddini*: Associate Professor of Accounting, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran.
kshams@uk.ac.ir.

Alireza Rahimi: Assistant Professor of Accounting, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran.
a.rahimi@uk.ac.ir

Abstract

Tax avoidance legally creates economic resources for the firm. Shareholders expect managers to use these resources to increase their wealth, agency theory states that due to the conflict of interests between the manager and the owner, these resources lead to the manager's opportunistic behavior, such as participating in empire-building activities. Besides, attending to all the stakeholders is a must in the stakeholder theory and The purpose of establishing monitoring mechanisms such as corporate governance is to reduce the opportunistic behavior of managers and to align the interests of managers and shareholders. Thus, the research motives to empirically investigate the relationship between tax avoidance and managerial empire-building by considering corporate governance. The statistical population of this research includes 729 firm-year observations obtained from companies admitted to the Tehran Stock Exchange (TSE) from 2013 to 2021. Additionally, a multivariate regression model based on panel data was used to test the research hypotheses, using the generalized least squares (GLS) method.. Examining the research hypotheses showed that tax avoidance significantly increases managerial empire-building activities. In addition, it found that corporate governance mechanisms could not meaningfully deteriorate the relationship.

Keywords: Managerial Empire-building, Tax Avoidance, Corporate Governance, Agency Problems

* Corresponding author
2322-3405 © The author(s) Publisher: University of Isfahan
This is an open access article under the CC-BY-NC 4.0 License
10.22108/FAR.2024.139044.1995

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

.

Introduction

As businesses have expanded, modern corporations have been formed through the collective efforts of groups such as managers, employees, shareholders, and creditors. These groups come together in a corporation through the negotiation of various formal and informal contracts. For many years in the past, economists assumed that all groups involved in a corporation worked towards a common goal, but in recent years many cases of conflict of interest between these groups and how corporations deal with these conflicts have been raised. These issues were first raised by Jensen and Meckling (1976) as the basis of agency theory (Jensen & Meckling, 1976).

An agency relationship is a contractual arrangement in which individuals or groups select an individual or group to act as their agent and appoint them to provide a specific set of services (Shams et al., 2022). The contract between the agent and the principal requires the delegation of decision-making authority to the agent and the payment of remuneration to him. According to Fama and Jensen (1983), agency problems typically arise in corporations due to the unlimited nature of residual rights associated with common stock, which can lead to a gap between the interests of managers and shareholders of the company (Fama & Jensen, 1983). With the creation of an agency relationship, each party seeks to maximize their interests. In some cases, increasing the wealth of managers or representatives does not necessarily lead to an increase in the interests of other stakeholders, including the owner or shareholders. Agency theory predicts that managers can make suboptimal decisions to maximize personal benefit (Chatterjee et al., 2021). An example of suboptimal decisions made by managers is empire-building, which reduces operating performance and, consequently, the value of the company (Shams et al., 2022). Therefore, the challenge ahead in the field of empire-building by managers is the loss of shareholder wealth through managers' attention to personal interests by using resources from tax avoidance. This challenge will likely be minimized by adopting appropriate supervisory approaches.

Gul (2020) shows that with the growth of the company, managers gain more prestige by increasing the resources under their control, and they may also be able to receive more compensation if the company grows. Therefore, managers who intend to build an empire may keep unprofitable activities in the company only to maximize their interests (Gul, 2020). Supporters of agency theory believe that managers have incentives such as receiving more compensation and satisfying their desire for position, power, and prestige to use the company's resources to build a commercial empire in the pursuit of personal gain (Hope & Thomas, 2008).

In accounting literature, tax avoidance is a way to use loopholes and tax laws to reduce taxes (Hanlon & Heitzman, 2010). Tax avoidance is an activity of tax evasion within the framework of tax laws and without violating the rules (Agrawal, 2007). Gantchev et al. (2019) argued that tax avoidance activities, especially hidden strategies, can provide a protective shield for managerial opportunism and resource diversion (Gantchev et al., 2019). Therefore, tax avoidance can be a reflection of agency theory and may lead to tax decisions that follow the manager's interests (Jensen & Meckling, 1976) and lead to increased empire-building through the creation of cash resources available to the manager (Shams et al., 2022).

According to agency theory, the existing literature shows that monitoring mechanisms, by reducing agency problems, limit managers' tendency to engage in opportunistic behavior and have an impact on reducing companies' tax avoidance activities. One of the monitoring mechanisms that has been widely used in the literature is corporate governance (Mashayekhi & Seyyedi, 2015). Several studies argue that opportunistic behavior by managers can be limited through improved

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

corporate governance and strong external oversight. In light of the aforementioned discussions, the empirical examination of whether tax avoidance can lead to the adoption of an opportunistic approach and specifically empire-building by the manager, and the impact of corporate governance mechanisms in reducing managers' misuse of company-generated resources through tax avoidance, has been the motivation for this research.

Methods & Material

Four criteria have been used in combination to calculate managerial empire-building. The desired criteria are the education rate, the level of capital expenditure, the growth of total assets, and the growth of property, plant, and equipment. The book tax difference (BTD) measure has been used to measure tax avoidance. Also, to measure corporate governance, 14 components are used as moderator variables. The statistical population of the current research consists of all the companies admitted to the Tehran Stock Exchange that have submitted their financial statements from 2013 to 2021. It is worth mentioning that because the data for the 2012 and 2022 financial years are needed to calculate the variables of the research, the data for the two mentioned years were also collected. The statistical sample of this research was also selected by screening method among the mentioned companies, and a total of 81 companies were selected. To test the hypotheses of the current research, the estimation of multivariate regression models has been used.

Finding

The results of the first hypothesis test show that with an increase of one unit in the company's tax avoidance activities, the empire-building activities of managers increase by approximately 4%. These findings indicate that tax avoidance has a positive and significant effect on managerial empire-building. It was also found that strong corporate governance does not affect the relationship between tax avoidance and managerial empire-building, and the second hypothesis is rejected.

Conclusion & Results

The results obtained from the first hypothesis showed that although tax avoidance activities increase the level of economic resources owned by the company, according to what Hope and Thomas (2008) showed, in the absence of sufficient supervision, it can increase the willingness of managers to engage in opportunistic behaviors such as empire-building and help them in getting personal benefit (Hope & Thomas, 2008); Therefore, the first hypothesis is confirmed. The findings of Atwood and Lewellen (2019) in the study of tax avoidance and the level of deviation of managers showed that the managers of companies in tax havens, by paying less attention to the interests of investors, divert the tax savings obtained from tax avoidance activities towards excessive investment and research costs, and development expenses (Atwood & Lewellen, 2019). The research results of Shams et al. (2022) also showed that tax avoidance leads to an increase in managerial empire-building activities, because managers can gain fame, power, and credibility in this way. The results of the current research are also in the same direction as the mentioned research. The results also confirm the view that tax avoidance can be a reflection of agency theory and may lead to decisions about tax sources that follow the manager's interests.

The results of the second hypothesis showed that strong corporate governance mechanisms do not affect the relationship between tax avoidance and managerial empire-building. The results of the current research are different from the findings of Gharanjik and Garkeaz (2015) in terms of the relationship between corporate governance and tax avoidance because their research has confirmed the existence of a significant relationship between corporate governance mechanisms and corporate tax avoidance. Many studies have shown that opportunistic behavior by managers can be limited through improving corporate governance and strong external supervision (Crocker & Slemrod,

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

2005; Gaertner, 2014), but the results of this study showed the opposite of this view. The reason for this may be attributed to the conditions in which the research was conducted; it seems that in Iran, the understanding of the basic principles of the corporate governance system, which is in the theoretical perspective and its final implementation, has not been done correctly.

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

پژوهش‌های حسابداری مالی
سال پانزدهم، شماره اول، پیاپی (۵۵)، بهار ۱۴۰۲، ص: ۴۸-۲۱
تاریخ وصول: ۱۴۰۲/۰۶/۱۶ تاریخ پذیرش:۱۴۰۲/۱۱/۰۳

مقاله پژوهشی

بررسی رابطه اجتناب مالیاتی و امپراتورسازی مدیریتی با در نظر گرفتن حاکمیت شرکتی

منصور صادقی هسنیجه: دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران.
mansoursadeghi@aem.uk.ac.ir
کاظم شمس الدینی[۱]: دانشیار گروه حسابداری، دانشگاه شهید باهنرکرمان، کرمان، ایران.
kshams@uk.ac.ir.
علیرضا رحیمی: استادیار گروه حسابداری، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران.
a.rahimi@uk.ac.ir

چکیده

اجتناب مالیاتی به‌طور قانونی باعث ایجاد منابع اقتصادی برای شرکت می‌شود. سهامداران انتظار دارند این منابع صرف افزایش ثروت آنان شود؛ اما تئوری نمایندگی بیان می‌کند به‌دلیل تضاد منافع میان مدیر و مالک، این منابع به انجام رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیر همچون شرکت در فعالیت‌های امپراتورسازی منجر می‌شود. همچنین، تئوری ذی‌نفعان لزوم توجه به تمام ذی‌نفعان را درخور توجه قرار می‌دهد و هدف از وضع مکانیزم‌های نظارتی همچون حاکمیت شرکتی را کاهش رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیر و همسوشدن منافع مدیران و سهامداران بیان می‌کند؛ بنابراین، انگیزه انجام این پژوهش بررسی تجربی رابطه اجتناب مالیاتی و امپراتورسازی مدیریتی با در نظر گرفتن حاکمیت شرکتی است. جامعه آماری این پژوهش، ۷۲۹ مشاهده سال – شرکت را در بر می‌گیرد که از شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۹ به دست آمده‌اند. همچنین، برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، از الگوی رگرسیون چندمتغیره مبتنی بر داده‌های ترکیبی با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته استفاده شد. یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان دادند اجتناب مالیاتی، فعالیت‌های امپراتورسازی مدیریتی را به‌طور معناداری افزایش می‌دهد. همچنین، مشخص شد مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی توانایی تضعیف این رابطه به نحوی معنادار را ندارد.

واژه‌های کلیدی: امپراتورسازی مدیریتی، اجتناب مالیاتی، حاکمیت شرکتی، مشکلات نمایندگی

۱ نویسنده مسئول

2322-3405 © The author(s) Publisher: University of Isfahan
This is an open access article under the CC-BY-NC 4.0 License
10.22108/FAR.2024.139044.1995

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

مقدمه

با گسترش واحدهای تجاری، امروزه شرکت‌های سهامی از کوشش‌های دسته‌جمعی گروه‌هایی نظیر مدیران، کارکنان، سهامداران و اعتباردهندگان تشکیل شده‌اند. این گروه‌ها ازطریق انعقاد قراردادهای رسمی و غیررسمی گوناگون در یک شرکت سهامی گرد هم می‌آیند. برای سالیان متمادی در گذشته اقتصاددانان فرض می‌کردند تمامی گروه‌های مربوط به یک شرکت سهامی برای یک هدف مشترک فعالیت می‌کنند؛ اما در سال‌های اخیر موارد بسیاری از تضاد منافع بین این گروه‌ها و چگونگی مواجه‌شدن شرکت‌ها با این تضادها مطرح‌شده است. برای نخستین‌بار جنسن و مک‌لینگ (1976) این مباحث را به‌عنوان اساس نظریه نمایندگی[1] مطرح کردند (Jensen & Meckling, 1976).

رابطه نمایندگی قراردادی است که به موجب آن افراد مختلف، فرد یا گروهی را به‌عنوان مباشر یا نماینده خود انتخاب می‌کنند و او را مأمور ارائه مجموعه‌ای از خدمات مشخص قرار می‌دهند (Shams et al., 2022). عقد قرارداد بین مباشر و کارفرما به تفویض اختیار تصمیم‌گیری به مباشر و پرداخت حق‌الزحمه به او نیازمند است. براساس نظر فاما و جنسن (1983) مشکلات نمایندگی معمولاً در شرکت‌های سهامی به‌دلیل ماهیت نامحدود حقوق باقی‌مانده مرتبط با سهام عادی ایجاد می‌شوند که می‌توانند به شکاف بین منافع مدیران و سهامداران شرکت منجر شوند (Fama & Jensen, 1983). با ایجاد رابطه نمایندگی، هریک از طرفین به دنبال حداکثرکردن منافع شخصی خود هستند. در برخی موارد الزاماً افزایش ثروت مدیران یا نمایندگان در راستای افزایش منافع سایر ذی‌نفعان ازجمله مالک یا سهامداران نیست. تئوری نمایندگی پیش‌بینی می‌کند مدیران می‌توانند تصمیمات غیربهینه برای حداکثرسازی منفعت شخصی اتخاذ کنند (Chatterjee et al., 2021). نمونه‌ای از تصمیمات غیربهینه که مدیران اتخاذ می‌کنند، امپراتورسازی[2] است که عملکرد عملیاتی و به دنبال آن ارزش شرکت را کاهش می‌دهد (Shams et al., 2022)؛ بنابراین، چالش پیش‌رو درزمینهٔ امپراتورسازی مدیران، از دست رفتن ثروت سهامداران ازطریق توجه مدیران به منافع شخصی با استفاده از منابع حاصل از اجتناب مالیاتی است که احتمال می‌رود چالش ذکرشده با اتخاذ رویکردهای نظارتی مناسب به حداقل برسد.

چاترجی و همکاران (2021) فرض می‌کنند مدیران امپراتورسازان هستند؛ بنابراین، برای دستیابی به اعتبار، امنیت شغلی و رشد بیشتر شرکت، سرمایه‌گذاری بیش‌ازحد می‌کنند؛ البته چنین سرمایه‌گذاری‌هایی ممکن است به نفع سهامداران یا وام‌دهندگان نباشد (Chatterjee et al., 2021). گال (2020) نشان می‌دهد با رشد شرکت، مدیران با افزایش منابع به‌کارگرفته‌شده در کنترل خود، اعتبار بیشتری به دست می‌آورند و همچنین ممکن است بتوانند در صورت رشد شرکت، پاداش بیشتری دریافت کنند. به این ترتیب، مدیرانی که قصد امپراتورسازی دارند، ممکن است فعالیت‌های زیان‌آور در شرکت را فقط برای به حداکثر رساندن منافع شخصی خود حفظ کنند (Gul, 2021). طرفداران تئوری نمایندگی معتقدند مدیران انگیزه‌هایی مانند دریافت پاداش بیشتر و ارضای میل خود به موقعیت، قدرت و اعتبار دارند تا از منابع شرکت برای ساخت امپراتوری تجاری در راستای کسب منفعت شخصی استفاده کنند (Hope & Thomas, 2008).

دسای و دارماپالا (2009) بیان کردند تفکیک مالکیت و کنترل شرکت می‌تواند به تصمیمات مالیاتی منجر شود که منعکس‌کنندهٔ کسب منفعت شخصی توسط مدیران به هزینه از دست رفتن ثروت سهامداران است. یافته‌های دسای و دارماپالا حاکی از آن است که در نبود نظارت قوی، مدیران برای کسب منافع شخصی خودشان، مانند

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

امپراتورسازی تجاری، تصمیماتی غیربهینه همچون مشارکت در فعالیت‌های اجتناب مالیاتی می‌توانند اتخاذ کنند (Desai & Dharmapala, 2009).

در ادبیات حسابداری اجتناب از مالیات[۳]، روشی برای استفاده از خلأهای قانونی و قوانین مالیاتی برای کاهش مالیات است (Hanlon & Heitzman, 2010). درواقع، اجتناب مالیاتی یک فعالیت فرار از مالیات درون چارچوب قوانین مالیاتی و بدون زیر پا گذاشتن خطوط قوانین است (Agrawal, 2007). در مواردی، قانون شرایط ویژه‌ای را برای مؤدیان در نظر می‌گیرد و آنها می‌توانند از شرایط در نظر گرفته شده یا ضعف قانون و مصوبات آن، به نفع خود برای کاهش مالیات پرداختی (اجتناب مالیاتی) استفاده کنند (عربصالحی و هاشمی، ۱۳۹۴). به‌طور معمول در شرکت‌ها سهامداران انتظار دارند مدیران به دنبال منافع شخصی باشند و تا زمانی که منافع اضافی حاصل از کاهش بدهی‌های احتمالی بیشتر از هزینه‌های اضافی مورد انتظار برای آنها باشد، به دنبال کاهش بدهی‌های مالیاتی و افزایش اجتناب مالیاتی هستند. گانچف و همکاران (2019) استدلال کردند فعالیت‌های اجتناب مالیاتی به‌خصوص استراتژی‌های پنهان می‌توانند یک سپر حفاظتی برای فرصت‌طلبی مدیریت و انحراف از منابع فراهم کنند (Gantchev et al., 2019)؛ بنابراین، اجتناب مالیاتی می‌تواند انعکاسی از تئوری نمایندگی باشد و ممکن است به تصمیمات مالیاتی منجر شود که منافع شخصی مدیر را دنبال کند (Jensen & Meckling, 1976) و ازطریق ایجاد منابع نقد در دسترس مدیر، به افزایش امپراتورسازی منجر شود (Shams et al., 2022).

مطابق با نظریه نمایندگی، ادبیات موجود نشان می‌دهد سازوکارهای نظارتی، ازطریق کاهش مشکلات نمایندگی، تمایل مدیران به اعمال رفتارهای فرصت‌طلبانه را محدود کرده و بر کاهش فعالیت‌های اجتناب مالیاتی شرکت‌ها تأثیرگذار است. حاکمیت شرکتی ازجمله سازوکارهای نظارتی است که به‌طور گسترده در ادبیات استفاده شده است (مشایخی و سیدی، ۱۳۹۴). چندین مطالعه استدلال می‌کنند رفتارهای فرصت‌طلبانهٔ مدیران می‌توانند ازطریق بهبود حاکمیت شرکتی و نظارت خارجی قوی محدود شوند.

با توجه به مباحث مطرح‌شده، انگیزهٔ انجام این پژوهش، بررسی تجربی این بوده است که «آیا اجتناب مالیاتی می‌تواند باعث اتخاذ رویکرد فرصت‌طلبانه و به‌طور خاص امپراتورسازی توسط مدیر شود» و «تأثیر مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی در کاهش سوءاستفادهٔ مدیران از منابع تحصیل‌شدهٔ شرکت ازطریق اجتناب مالیاتی چه میزان است». پیش‌بینی می‌شود نتایج مطالعه حاضر در راستای کاهش تضاد منافع درزمینهٔ استفاده از منابع مالیاتی شرکت و دستیابی به قراردادی کارا میان کارگزار و کارگمار ازطریق بهبود مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی مفید واقع شود. ساختار پژوهش به این صورت است که ابتدا در بخش مقدمه، کلیات موضوع و اهمیت بررسی آن بیان شد. در ادامه، مبانی و پیشینه پژوهش، فرضیه‌ها، روش و یافته‌های پژوهش و در انتها بحث و نتیجه‌گیری مطرح خواهند شد.

ادبیات پژوهش

مبانی نظری

عموماً تئوری نمایندگی به تضاد منافع به‌وجودآمده میان مالک و مدیر ناشی از جدایی مالکیت از کنترل اشاره دارد (Jensen & Meckling, 1976). تئوری نمایندگی بر این فرض اساسی استوار است که انسان‌ها همیشه به نفع شخصی اهمیت می‌دهند؛ زیرا آنها موجودات فرصت‌طلبی هستند. در ادبیات به این فرضیه، فرضیه تضاد منافع می‌گویند.

براساس فرضیه تضاد منافع، هریک از طرفین رابطه

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

نمایندگی به دنبال حداکثرکردن منافع شخصی و مطلوبیت خود هستند (حساس یگانه، ۱۳۸۴). جدایی مالکیت از کنترل، باعث می‌شود مدیران نسبت به سهامداران اطلاعات بیشتری داشته باشند و آنان را در یک مزیت اطلاعاتی بالقوه نسبت به مالکان قرار می‌دهد که به آن عدم تقارن اطلاعاتی می‌گویند (صالحی و حیدری، ۱۳۹۵). عدم تقارن اطلاعاتی دارای پیامدهایی است که ازجمله آن می‌توان به خطر اخلاقی اشاره کرد. خطر اخلاقی موقعیتی است که مالک توان مشاهده و اطلاعات لازم در خصوص کلیه اقدامات نماینده را ندارد؛ در صورتی که این امکان برای طرف نماینده فراهم است. آنچه باعث عدول نماینده از شرایط قرارداد می‌شود، انگیزه دستیابی به منافع شخصی ازطریق اتخاذ تصمیمات غیربهینه است که در این رابطه شواهدی مبنی بر انتخاب رویکرد فرصت‌طلبانه توسط مدیر ارائه شده‌اند (Hope & Thomas, 2008).

براساس پژوهش هُپ و توماس (2008)، امپراتورسازی یکی از مصداق‌های رفتار فرصت‌طلبانهٔ مدیران است. امپراتورسازی مدیریتی نوعی از خطر اخلاقی محسوب می‌شود که در آن مدیران اندازه شرکت (فروش) را به هزینه کاهش سودآوری افزایش می‌دهند. درواقع، امپراتورسازی رفتاری است که در آن مدیران شرکت برای افزایش قدرت و نفوذ خود، تصمیماتی می‌گیرند که به نفع سهامداران نیست. این تصمیمات می‌توانند شامل گسترش بیش‌ازحد شرکت، ایجاد واحدهای جدید یا سرمایه‌گذاری در پروژه‌های غیرمولد باشد. اگر مکانیزم‌های نظارتی بر عملکرد مدیران ضعیف باشند، مدیران انگیزه بیشتری برای رفتارهای فرصت‌طلبانه خواهند داشت. همچنین، منافع کوتاه‌مدت امپراتورسازی و فقدان انگیزه‌های مالی مناسب برای مدیران، به انجام این رفتار توسط مدیران می‌تواند منجر شود. چنین رفتاری به‌دلیل افزایش خوش‌نامی و پاداش مدیران شرکت‌های بزرگ بروز می‌کند (Hope & Thomas, 2008). امپراتورسازی می‌تواند به کاهش تخصیص منابع به فعالیت‌های مولد، افزایش هزینه‌های شرکت مانند هزینه‌های تحقیق و توسعه و درنتیجه کاهش عملکرد و ارزش شرکت منجر شود. خرید شرکت‌های دیگر، حتی اگر این شرکت‌ها سودآور نباشند، از مصادیق امپراتورسازی به شمار می‌رود. مدیران امپراتورساز با تصمیمات فرصت‌طلبانه، شرکت خود را فراتر از اندازه مطلوب رشد می‌دهند. تصمیمات فرصت‌طلبانه، مانند مخارج سرمایه‌ای بیش‌ازحد، رشد دارایی‌ها فراتر از سطح مطلوب و تحصیل یک شرکت جدید، اغلب با اهدافی مانند دستیابی به قدرت، اعتبار و موقعیت، به دست آوردن پاداش بیشتر و نگهداری منابع استفاده‌نشده تحت کنترل مدیریت مرتبط هستند (Hope & Thomas, 2008 ; Shams et al., 2022). یافته‌های پژوهش گال (2021) نشان داده است مدیران احتمال دارد درگیر فعالیت‌های زیان‌بار شوند تا حداکثر منفعت شخصی را کسب کنند و به این ترتیب، قصد آنان برای امپراتورسازی مشخص می‌شود (Gul, 2021).

جدایی مالک از مدیر و به دنبال آن هزینه‌بربودن نظارت بر نمایندگان، باعث ترغیب مدیران به انجام رفتارهای فرصت‌طلبانه می‌شود؛ این رخداد به‌خصوص زمانی که شرکت دارای سطوح بالایی از اجتناب مالیاتی است و می‌تواند با استفاده از فعالیت‌های اجتناب مالیاتی دسترسی ساده‌تری به منابع نقدی پیدا کند، بیش‌ازپیش اهمیت خود را نشان می‌دهد (Shams et al., 2022). هانلون و هیتزمن (2010) اجتناب مالیاتی را به‌عنوان کاهش مالیات‌های مستقیم پرداختی تعریف کرده‌اند. درواقع سوءاستفاده رسمی از قانون و مقررات که برای کاهش تعهدات مالیاتی صورت می‌گیرد، فعالیت‌های اجتناب مالیاتی تلقی می‌شود (Hanlon & Heitzman, 2010)؛ برای مثال، به‌موجب مادهٔ ۱۳۳ قانون مالیات‌های

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

مستقیم (ق.م.م)، فعالیت‌های کشاورزی معاف‌اند و یا به‌موجب مادهٔ ۱۴۵ ق.م.م، به درآمدهای سود سپرده بانکی، سود سهام و اوراق مشارکت، مالیات تعلق نمی‌گیرد. براساس مادهٔ ۱۴۱ نیز ۱۰۰ درصد درآمد حاصل از صادرات کالاهای صنعتی معاف از مالیات است.

همان‌طور که در ادبیات مربوط به انگیزه‌های اجتناب مالیاتی بحث شده است، فرصت‌طلبی مدیریت می‌تواند باعث تشدید فعالیت‌های اجتناب مالیاتی شرکت شود (Desai & Dharmapala, 2006 ; Desai et al., 2007; Desai & Dhrmapala, 2009; Chen et al., 2010; Rego & Wilson, 2012). نظریه سنتی اجتناب از مالیات، دیدگاهی مبنی بر این ارائه می‌دهد که فعالیت‌های اجتناب از مالیات با ایجاد ثروت برای سهام‌داران برانگیخته می‌شوند؛ زیرا این فعالیت‌ها ثروت را از سازمان‌های مالیاتی به سهام‌داران شرکت انتقال می‌دهند. چندین مطالعه شواهدی را نشان می‌دهند که مدیریت مالیاتی یا فعالیت‌های برنامه‌ریزی مالیاتی، ازطریق کاهش هزینه مالیات و افزایش سودآوری شرکت، ثروت سهام‌داران را افزایش می‌دهد (Graham & Tucker, 2006 ; Hanlon & Slemrod, 2009; Robinson et al., 2012)

مطالعه اخیر آتوود و لولن (2019) نشان می‌دهد مدیران شرکت‌های بهشت مالیاتی با حمایت‌های ضعیف از سرمایه‌گذاران، پس‌اندازهای مالیاتی را به سمت سرمایه‌گذاری بیش‌ازحد و مخارج تحقیق و توسعه مفرط منحرف می‌کنند که این موضوع امکان استفاده مدیران از پس‌اندازهای مالیاتی شرکت را برای اهداف امپراتورسازی نشان می‌دهد (Atwood & Lewellen, 2019). دسای و دارماپالا (2009) دریافتند اجتناب مالیاتی، فقط باوجود نظارت سازمانی بر ارزش شرکت تأثیر مثبت دارد. یافته‌های آنها نشان می‌دهند در نبود نظارت قوی، مدیران می‌توانند برای کسب منافع شخصی خودشان مانند امپراتورسازی تجاری از فعالیت‌های اجتناب مالیاتی استفاده کنند (Desai & Dharmapala, 2009). به‌طور کلی انتظار می‌رود مدیران جریان‌های نقدی تولیدشده ازطریق استراتژی‌های اجتناب مالیاتی را برای فعالیت‌های امپراتورسازی خودشان استفاده کنند؛ بنابراین، فرضیه اول به شرح زیر مطرح می‌شود:

فرضیه اول: اجتناب مالیاتی بر امپراتورسازی مدیریتی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

هانلون و هیتزمن (2010) خواستار توجه بیشتر محققان نسبت به ملاحظات نمایندگی مربوط به اجتناب مالیاتی شرکت هستند (Hanlon & Heitzman, 2010). یک واکنش نسبت به مسئله نمایندگی، حاکمیت شرکتی است. بررسی تعاریف مرتبط با حاکمیت شرکتی نشان می‌دهد هیچ تعریف مورد توافقی دربارهٔ حاکمیت شرکتی حتی در یک کشور وجود ندارد. تعاریف موجود از حاکمیت شرکتی در یک طیف قرار می‌گیرند که دیدگاه‌های محدود در یک‌سوی طیف و دیدگاه‌های گسترده در سوی دیگر طیف قرار می‌گیرند. در دیدگاه‌های محدود، حاکمیت شرکتی به رابطهٔ شرکت و سهام‌داران محدود می‌شود (حساس یگانه، ۱۳۸۴). این یک الگوی قدیمی است که در قالب تئوری نمایندگی بیان می‌شود. در آن سوی طیف، حاکمیت شرکتی به‌صورت یک شبکه از روابط دیده می‌شود که هم بین شرکت‌ها و مالکان آنها (سهام‌داران) و هم بین یک شرکت و عده زیادی از ذی‌نفعان ازجمله کارکنان، مشتریان، فروشندگان، دارندگان اوراق قرضه و ... وجود دارد. این دیدگاه در قالب تئوری ذی‌نفعان بررسی می‌شود (حساس یگانه، ۱۳۸۴).

پس از ارائه تئوری نمایندگی، روابط نمایندگی به‌طور فزاینده‌ای بر موضوعات مختلف ازجمله حاکمیت شرکتی تأثیر گذاشت. حاکمیت شرکتی به مجموعه روابط میان مدیریت اجرایی، هیئت‌مدیره، سهام‌داران و سایر

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

طرف‌های مربوط در یک شرکت می‌پردازد و هدف نهایی آن دستیابی به پاسخگویی، شفافیت، عدالت (انصاف) و رعایت حقوق ذی‌نفعان در شرکت‌ها است. در سال‌های اخیر حاکمیت شرکتی به موضوعی با اهمیت در بخش مدیریت مبدل شده است و این اهمیت به‌واسطهٔ نقشی است که حاکمیت شرکتی در تعیین سلامت اجتماعی دارد (حساس یگانه، ۱۳۸۴). نظام حاکمیت شرکتی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین سازوکارهای کنترلی و نظارتی می‌تواند عامل مهمی برای برپایی عدالت باشد. دسای و دارماپالا (2009) استدلال می‌کنند منافع حاصل از فعالیت‌های اجتناب مالیاتی احتمالاً می‌تواند با فرصت‌هایی برای مدیران برای انحراف منافع به‌ویژه در شرکت‌هایی با حاکمیت ضعیف خنثی شود (Desai & Dharmapala, 2009).

کراکر و اسلمرود (۲۰۰۵) نشان می‌دهند یک شرکت سهامی ازطریق طراحی مجدد قراردادهای پاداش مدیریتی جریمه‌های مالیاتی تحمیل‌شده را می‌تواند جبران کند. مفهوم یافته‌های بالا این است که برای همسوکردن انگیزه‌های اجتناب مالیاتی مدیران و سهامداران باید مکانیزم‌های تشویقی و نظارتی وجود داشته باشند. در نبود این مکانیزم‌ها، استراتژی‌های اجتناب مالیاتی می‌توانند توسط مدیران، برای به دست آوردن منافع شخصی از شرکت به هزینه ثروت سهامداران اجرا شوند (Crocker & Slemrod, 2005). براساس یافته‌های کلاین و زور (2009) مداخله صندوق‌های تأمین سرمایه‌گذاری به بهبود ساختار حاکمیتی منجر می‌شود (Klein & Zur, 2009). چنگ و همکاران (2012) ارتباط بین فعالیت صندوق تأمین سرمایه‌گذاری و اجتناب از پرداخت مالیات شرکت را بررسی کرده‌اند. این نویسندگان دریافتند نظارت خارجی در بهبود کارایی مالیاتی شرکت نقش دارد (Cheng et al., 2012).

در پاسخ به این فرض که سطح عدم تقارن اطلاعاتی شرکت‌ها و کیفیت حاکمیت شرکتی پس از افزوده‌شدن به یک شاخص اصلی تغییر می‌کند، حسینف و همکاران (2017) رفتار اجتناب مالیاتی شرکت‌ها را پس از افزوده شدن آنها به شاخص اس اند پی ۵۰۰[۴] بررسی کردند. یافته‌ها نشان دادند نرخ مؤثر مالیاتی نقدی به‌طور چشمگیری برای شرکت‌هایی افزایش می‌یابد که قبل از اضافه‌شدن به شاخص در گروهی با نرخ مؤثر مالیاتی نقدی پایین قرار داشتند. همچنین، نرخ مؤثر مالیاتی نقدی برای شرکت‌هایی کاهش می‌یابد که قبل از اضافه‌شدن به شاخص در گروهی با نرخ مؤثر مالیاتی نقدی بالا قرار داشتند. حاکمیت شرکتی موجب کاهش مشکلات نمایندگی ازطریق افزایش نظارت بر فعالیت‌های مدیران، پیشگیری از رفتار سودجویانه آنها و بهبود کیفیت اطلاعات افشاشده توسط شرکت‌ها می‌شود (Huseynov et al., 2017). اهمیت این مکانیزم از آنجا ناشی می‌شود که مدیر و درواقع کنترل‌کنندهٔ واقعی واحد تجاری، تشویق شود تا جریانات نقدی مازاد حاصل از فعالیت‌هایی همچون اجتناب مالیاتی را به‌منظور حداکثرسازی منافع مالکان صرف کند.

به‌طورکلی مطالعات بالا نشان می‌دهند سطوح فعالیتی امپراتورسازی مدیران برای مالکان شرکت‌هایی مهم است که مکانیزم‌های نظارتی و حاکمیتی بهبودیافته برای پیشگیری از استراتژی‌های متهورانه اجتناب مالیاتی دارند (زمانی که مالکیت و کنترل در یک شرکت تفکیک شده است).

برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهند مدیران رفتارهای فرصت‌طلبانه دارند (ایمر و گرکز، ۱۳۹۷؛ خواجوی و سروستانی، ۱۳۹۶). یک رفتار زمانی فرصت‌طلبانه تلقی می‌شود که مدیران تصمیم بگیرند با روش‌های انتخاب‌شده، ثروت خود را در مقابل ثروت سایر سهامداران به حداکثر برسانند (ایمر و گرکز، ۱۳۹۷). حاکمیت شرکتی قوی در ادبیات مالی به‌صورت راه‌حلی

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

مؤثر برای کاهش مشکلات نمایندگی مطرح شده است (Jensen & Meckling, 1976). استفاده از منابع حاصل از اجتناب مالیاتی ازجمله رفتارهایی است که مدیریت به این منظور می‌تواند انجام دهد.

حاکمیت شرکتی قوی و بهبودیافته با انجام نظارت و کنترل دقیق بر رفتار و نحوه تصمیم‌گیری مدیران، فاکتوری مهم در تصمیمات مدیریتی تلقی می‌شود که پیشگیری و کاهش رفتارهای متعصبانه مدیریت را در پی دارد و درنهایت، به همسوشدن منافع سهامداران و مدیران منجر می‌شود. نتایج پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه نشان دادند وجود حاکمیت شرکتی مؤثر و بهبودیافته، با ایجاد شفافیت و نظارت مؤثر بر اقدامات انجام‌شده، محدودیتی اساسی در رفتارهای مدیران ایجاد می‌کند و سبب تعدیل رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیر و کاهش امپراتورسازی می‌شود (Alkurdi et al., 2020). براساس این، فرضیه دوم به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه دوم: مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی قوی، رابطه بین اجتناب مالیاتی و فعالیت‌های امپراتورسازی مدیریتی را به‌طور معناداری تضعیف می‌کنند.

پیشینه پژوهش

آرمسترانگ و همکاران (2013) پژوهشی را با عنوان «حاکمیت شرکتی و تعدیل سیاست‌های اجتناب از پرداخت مالیات» بررسی کردند. یافته‌های پژوهش بالا نشان دادند افزایش نظارت بر عملکرد شرکت ازطریق سهامداران نهادی، سطوح پایین اجتناب از پرداخت مالیات (سیاست‌های محافظه‌کارانه) را افزایش و سطوح بالای اجتناب از پرداخت مالیات (سیاست‌های متهورانه) را کاهش می‌دهد (Armstrong et al., 2013).

هالیوی و همکاران (2016) در پژوهشی با عنوان «حاکمیت شرکتی، جبران پاداش مدیرعامل و مالیات جسورانه: شواهدی از شرکت‌های آمریکایی»، تأثیر حاکمیت شرکتی و خدمات جبران پاداش مدیرعامل را بررسی کردند. یافته‌های پژوهش آنها نشان دادند استراتژی پرخاشگری مالیاتی اغلب با انحراف پرداخت مدیریتی همراه است و این باعث می‌شود رابطه بین ساختار مدیریتی شرکت و پرخاشگری مالیاتی بسیار مبهم باشد. درواقع، درحالی‌که سهامداران علاقه‌مند به اتخاذ سیاست‌ها و تشویق فعالیت‌های کاهشی مالیات هستند، آنها اغلب با نحوه عمل مدیرعامل دربارهٔ اجتناب مالیاتی مخالف‌اند (Halioui et al., 2016).

تاندین و وینی (2016) در پژوهشی با عنوان «تأثیر یک راهبری شرکتی خوب بر اجتناب مالیاتی: شواهدی از شرکت‌های اندونزیایی» دریافتند نسبت اعضای مستقل هیئت‌مدیره، تأثیر منفی و معناداری بر اجتناب مالیاتی شرکت دارد. همچنین، کمیته حسابرسی، کیفیت حسابرسی و اندازه شرکت اثر منفی و معناداری بر اجتناب مالیاتی شرکت می‌گذارد (Tandean & Winnie, 2016).

گانچف و همکاران (2019) در پژوهشی با عنوان «فعالیت و امپراتورسازی» دریافتند صندوق‌های فعال شرکت‌هایی را برای خرید و واگذاری هدف قرار می‌دهند که در امپراتورسازی مشارکت دارند. آنها همچنین متوجه شدند صندوق‌های فعال ازطریق برکناری مدیران عامل امپراتورساز، مشوق‌های مبتنی بر پاداش و انتصاب اعضای جدید هیئت‌مدیره، امپراتورسازی را کاهش می‌دهند (Gantchev et al., 2019).

ناتالیا و همکاران (2021) پژوهشی را با عنوان «ارتباط بین افشای مسئولیت اجتماعی شرکت، حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی در اندونزی» با استفاده از داده‌های ۷۴ شرکت فهرست‌شده در بورس اندونزی طی سال ۲۰۱۸ بررسی کردند. نتایج نشان دادند اگر حاکمیت شرکتی به‌خوبی انجام شده باشد، شرکت‌ها کمتر احتمال دارد که اجتناب مالیاتی انجام دهند (Natalia et al., 2021).

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

شمس و همکاران (۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان «آیا اجتناب مالیاتی شرکت‌ها باعث ایجاد امپراتوری مدیریتی می‌شود؟» به انجام رساندند. نتایج پژوهش بالا نشان دادند بین اجتناب مالیاتی و امپراتورسازی مدیریتی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. علاوه بر این، رابطه اجتناب از مالیات شرکت با ایجاد امپراتوری مدیریتی در شرکت‌های با حکمرانی ضعیف، مکانیزم‌های نظارتی ضعیف و قدرت بیشتر مدیر ارشد اجرایی (مدیرعامل) بیشتر است (Shams et al., 2022).

مشایخی و علی‌پناه (۱۳۹۴) پژوهشی با عنوان «تأثیر راهبری شرکتی بر رابطه بین اجتناب از مالیات و ارزش شرکت» انجام دادند. نتایج پژوهش نشان‌دهندهٔ وجود رابطه مثبت یا به بیان دیگر تأیید نظریه ارزش‌آفرینی در رابطهٔ بین فعالیت‌های اجتناب از مالیات و ارزش شرکت است. همچنین، نتایج نشان می‌دهند با بهبود کیفیت ساختار حاکمیت شرکتی، تأثیر مثبت فعالیت‌های اجتناب از مالیات بر ارزش شرکت بیشتر می‌شود.

قرنجیک و گرکز (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه بین مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی با اجتناب مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران» انجام دادند. آنان نتیجه گرفتند بین درصد اعضای غیرموظف هیئت‌مدیره و درصد مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی با نرخ مؤثر مالیات، نرخ مؤثر مالیات نقدی پرداختی و تفاوت دفتری مالیات رابطه معناداری وجود دارد؛ اما بین دوگانگی وظایف مدیرعامل با نرخ مؤثر مالیات، نرخ مؤثر مالیات نقدی پرداختی و تفاوت دفتری مالیات رابطه معناداری مشاهده نشد. نتایج این پژوهش وجود رابطه معنادار بین مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی شرکت را تأیید می‌کنند.

خواجوی و سروستانی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «اجتناب مالیاتی و نظریه نمایندگی: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران» دریافتند هزینه‌های نمایندگی بر اجتناب مالیاتی جسورانه تأثیر مثبت دارد.

اسکندری و همکاران (۱۳۹۸) پژوهشی را با عنوان «تأثیر مکانیزم‌های داخلی و خارجی شامل قدرت مدیرعامل و مالکیت نهادی بر ارتباط بین تخصص مالی مدیرعامل و اجتناب از مالیات در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران» بررسی کردند. نتایج به‌دست‌آمده نشان دادند بین تخصص مالی مدیرعامل و اجتناب مالیاتی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، مشخص شد قدرت مدیرعامل ارتباط بین تخصص مالی مدیرعامل و اجتناب مالیاتی را به‌صورت مثبت تعدیل می‌کند و درنهایت مالکیت نهادی ارتباط بین تخصص مالی مدیرعامل و اجتناب مالیاتی را به‌صورت منفی تعدیل کرد.

نمازیان و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشی را با عنوان «بررسی تأثیر نرخ مؤثر مالیاتی و کیفیت حاکمیت شرکتی بر اجتناب مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران» بررسی کردند. یافته‌های پژوهش آنها نشان دادند میان نرخ مؤثر مالیاتی و اجتناب مالیاتی رابطه‌ای مثبت و معنادار وجود دارد؛ اما کیفیت حاکمیت شرکتی بر رابطه میان نرخ مؤثر مالیاتی و اجتناب مالیاتی تأثیر معناداری ندارد.

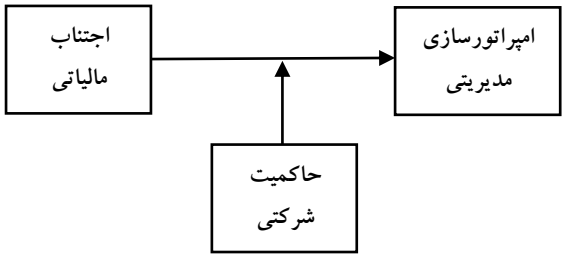
ابراهیمی (۱۴۰۱) پژوهشی را با عنوان «بررسی رابطه بین اجتناب مالیاتی شرکت‌ها و منفعت‌طلبی مدیریتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران» بررسی کرد. یافته‌های این پژوهش نشان دادند بین اجتناب مالیاتی شرکت‌ها و منفعت‌طلبی مدیریتی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران اثری مثبت و معنادار وجود دارد.

پیشینه پژوهش حاضر نشان می‌دهد در ایران پژوهش‌های متفاوتی مرتبط با اثرات حاکمیت شرکتی بر اجتناب مالیاتی به انجام رسیده‌اند؛ اما با توجه به اینکه فعالیت‌های فرصت‌طلبانه مدیر همچون امپراتورسازی مدیریتی، موضوعی نو در ادبیات پژوهش مربوط به این

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

حوزه تلقی می‌شود و یکی از منابع انجام این فعالیت، جریان نقد حاصل از استراتژی اجتناب مالیاتی است، بررسی ارتباط میان منابع حاصل از اجتناب مالیاتی و فعالیت‌های امپراتورسازی مدیران موضوعی نو و درخور توجه است که نتایج آن به افزایش ادبیات پژوهشی مربوط به این حوزه و سودمندی برای سرمایه‌گذاران منجر می‌شود. الگوی مفهومی پژوهش به شرح زیر است:

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش، علاوه بر بررسی ارتباط اجتناب مالیاتی و فعالیت‌های امپراتورسازی مدیریتی، نقش تعدیل‌گری حاکمیت شرکتی در توضیح ارتباط اجتناب مالیاتی و امپراتورسازی مدیریتی بررسی می‌شود؛ بنابراین، پژوهش حاضر به‌دلیل اینکه نتایج آن می‌تواند در تدوین قراردادهای نمایندگی و بهبود مکانیزم‌های نظارتی و حاکمیتی درخور توجه قرار گیرد و استفاده شود، بر مبنای هدف، از نوع تحقیقات کاربردی است و ازلحاظ ماهیت، جزء پژوهش‌های توصیفی - همبستگی مبتنی بر رگرسیون خطی چندمتغیره به شمار می‌رود. همچنین، با توجه به اینکه پژوهشگر هیچ‌گونه دخالتی در کنترل و تغییر مقادیر متغیرها ندارد، ازلحاظ فرایند گردآوری داده‌ها، از نوع پس‌رویدادی (ازطریق اطلاعات گذشته) طبقه‌بندی می‌شود. طرح پژوهش نیز از نوع شبه‌تجربی و ساختار داده‌ها شامل داده‌های ترکیبی با نحوه چینش شرکت - سال است. همچنین، با توجه به اینکه تجزیه‌وتحلیل پژوهش حاضر مبتنی بر اطلاعات واقعی صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران انجام می‌شود، ازنظر تئوریک در حوزه پژوهش‌های اثباتی و ازنظر استدلال در حوزه پژوهش‌های استقرایی قرار می‌گیرد.

جامعه آماری و نمونه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر از کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تشکیل می‌شود که طی دوره زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۹ صورت‌های مالی خود را ارائه کرده‌اند. گفتنی است به‌دلیل اینکه به داده‌های سال مالی ۱۳۹۰ و ۱۴۰۰ برای محاسبه متغیرهای پژوهش نیاز است، داده‌های دو سال مذکور نیز گردآوری شدند. نمونه آماری این پژوهش نیز به روش غربالگری از میان شرکت‌های مذکور انتخاب شده است. در راستای امکان‌پذیری انجام پژوهش، حفظ قابلیت مقایسه و اعتبار هرچه بیشتر آن، شرکت‌هایی که دارای شرایط زیر نبوده‌اند، از فرایند بررسی کنار گذاشته شده است:

۱- شرکت‌هایی که تا پایان سال ۱۳۹۰ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.

۲- طی سال‌های مالی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۹ نماد معاملاتی آنها از تابلوی بورس خارج نشده باشد و همچنین وقفه معاملاتی طولانی نداشته باشند.

۳- در زمره شرکت‌های بیمه، لیزینگ، هلدینگ، بانک‌ها، سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری مالی به‌دلیل متفاوت‌بودن ماهیت فعالیت آنها قرار نگرفته باشند.

۴- سال مالی آنها منتهی به ۲۹ اسفندماه باشد و در دوره مدنظر تغییر سال مالی نداده باشند.

۵- اطلاعات موردنیاز برای انجام این پژوهش دربارهٔ آنها وجود داشته باشد.

با توجه به شرایط و محدودیت‌های بالا، از بین شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، درمجموع ۸۱ شرکت انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از نرم‌افزار اکسل و برای برآورد مدل‌ها از نرم‌افزار استاتا ۱۷ استفاده شده است.

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

مدل‌های استفاده‌شده در پژوهش

برای آزمون فرضیه‌های پژوهش حاضر از تخمین مدل‌های رگرسیون چندمتغیره براساس پژوهش شمس و همکاران (2022) استفاده شده است. رابطه (۱) برای فرضیه اول و رابطه (۲) برای فرضیه دوم برآورد شده است:

رابطه (۱)

$$EMPIRE_BUILD_{i,t+1} = \beta_0 + \beta_1 TAX_AVOID_{i,t} + \beta_2 CASH_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \beta_4 ROA_{i,t} + \beta_5 SIZE_{i,t} + \beta_6 MB_{i,t} + \beta_7 SGROWTH_{i,t} + \beta_8 FAGE_{i,t} + \beta_9 LOSS_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

رابطه (۲)

$$EMPIRE_BUILD_{i,t+1} = \beta_0 + \beta_1 TAX_AVOID_{i,t} + \beta_2 GOV_{i,t} + \beta_3 TAX_AVOID_{i,t} * GOV_{i,t} + \beta_4 CASH_{i,t} + \beta_5 LEV_{i,t} + \beta_6 ROA_{i,t} + \beta_7 SIZE_{i,t} + \beta_8 MB_{i,t} + \beta_9 SGROWTH_{i,t} + \beta_{10} FAGE_{i,t} + \beta_{11} LOSS_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

نمادهای به‌کاررفته در روابط (۱) و (۲) به شرح نگاره (۱) است.

نگاره ۱: نمادهای استفاده‌شده در مدل‌ها

Table 1: Regression model variables

ردیف	نماد	متغیر	نوع متغیر
۱	EMPIRE_BUILD	امپراتورسازی مدیریتی	وابسته
۲	TAX_AVOID	اجتناب مالیاتی	مستقل
۳	GOV	حاکمیت شرکتی	تعدیل‌گر
۴	CASH	وجه نقد	کنترلی
۵	LEV	اهرم مالی	کنترلی
۶	ROA	سودآوری	کنترلی
۷	SIZE	اندازه شرکت	کنترلی
۸	MB	فرصت رشد	کنترلی
۹	SGROWTH	رشد فروش	کنترلی
۱۰	FAGE	سن شرکت	کنترلی
۱۱	LOSS	زیان شرکت	کنترلی

منبع: یافته‌های پژوهش

نحوه عملیاتی‌کردن متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته امپراتورسازی مدیریتی (EMPIRE_BUILD)

برای محاسبه امپراتورسازی مدیریتی به‌صورت ترکیبی از چهار معیار بهره برده شده است. معیارهای مدنظر به‌ترتیب نرخ تحصیل، سطح مخارج سرمایه‌ای، رشد کل دارایی‌ها و رشد اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات هستند که بنا بر پژوهش‌های انجام‌شده (Chhaochharia et al., 2012; Shams et al., 2022; Levi et al., 2014)، نرخ تحصیل (ACQRATIO) به‌عنوان معیار مستقیم و نرخ تحصیل مخارج سرمایه‌ای (CAPEX)، رشد کل دارایی‌ها (AGROWTH) و رشد اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات (PPEGROWTH) به‌عنوان معیارهای غیرمستقیم امپراتورسازی مدیریتی در نظر گرفته می‌شوند.

۱) نرخ تحصیل: برابر است با مجموع ارزش سهام تحصیل‌شده توسط یک شرکت در یک سال معین،

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

تقسیم بر ارزش بازار شرکت در سال قبل از تحصیل. مجموع ارزش سهام تحصیل‌شده در یک سال نیز ازطریق ارزش سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت در پایان سال منهای ابتدای سال محاسبه می‌شود. نرخ تحصیل یک متغیر مجازی است. هنگامی که مقدار نرخ تحصیل بزرگ‌تر از میانه است، مقدار آن عدد، یک و هنگامی که مقدار نرخ تحصیل سهام برابر یا کوچک‌تر از میانه است، مقدار آن عدد صفر خواهد بود.

۲) نرخ تحصیل مخارج سرمایه‌ای: برابر است با نسبت مخارج سرمایه‌ای در پایان سال مالی جاری به مخارج سرمایه‌ای در پایان سال مالی قبل منهای یک. سپس به شرکت‌هایی که مقدار مخارج سرمایه‌ای آنها بیشتر از میانه کل شرکت‌ها باشد، عدد یک تخصیص داده می‌شود و در غیر این صورت صفر.

۳) رشد کل دارایی‌ها: برابر است با نسبت کل دارایی‌ها در پایان سال مالی جاری به کل دارایی‌ها در پایان سال مالی قبل منهای یک. سپس به شرکت‌هایی که مقدار رشد کل دارایی‌های آنها بیشتر از میانه کل شرکت‌ها باشد، عدد یک تخصیص داده می‌شود و در غیر این صورت صفر.

۴) رشد اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات: برابر است با نسبت اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات در پایان سال مالی جاری به اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات در پایان سال مالی قبل منهای یک. در ادامه، به شرکت‌هایی که مقدار رشد اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات آن بیشتر از میانه کل شرکت‌ها باشد، عدد یک تخصیص داده می‌شود و در غیر این صورت صفر.

درنهایت، برای محاسبه مقدار امپراتورسازی، مقادیر چهار معیار بالا، جمع و تقسیم بر ۴ می‌شود که درنهایت، سطوح امپراتورسازی مدیریتی در بازه ۰ و ۴ مشخص می‌شود. هرچه مقدار امپراتورسازی به‌دست‌آمده از ۰ به سمت ۱ میل کند، نشان‌دهندهٔ سطح بالاتری از امپراتورسازی توسط مدیریت است و مقادیر پایین‌تر بیان‌کنندهٔ سطح امپراتورسازی پایین‌تری از مدیریت هستند.

متغیر مستقل اجتناب مالیاتی (TAX_AVOID)

برای محاسبه اجتناب مالیاتی، مقیاس‌های متفاوتی ازجمله تفاوت‌های مالیاتی، نرخ مؤثر مالیاتی و اجتناب مالیاتی اختیاری، مزایای مالیاتی شناسایی‌نشده و پناهگاه‌های مالیاتی استفاده شده‌اند (Hanlon & Heitzman, 2010). قواعد مربوط به محاسبهٔ درآمد مشمول مالیات با درآمدی متفاوت است که براساس اصول پذیرفته‌شده حسابداری محاسبه می‌کنند. نتیجهٔ به‌کارگیری روش‌های مختلف، به تفاوت بین سود قبل از مالیات گزارش‌شده در صورت سود و زیان و سود مشمول مالیات (تفاوت مالیاتی) منجر می‌شود؛ بنابراین، تفاوت دفتری مالیات ازجمله عوامل بسیار مهمی است که ازطریق آن اجتناب مالیاتی اندازه‌گیری می‌شود (خانی و همکاران، ۱۳۹۳). براساس این، برای اندازه‌گیری اجتناب مالیاتی از معیار تفاوت دفتری مالیات به شرح زیر استفاده شده است:

تفاوت دفتری مالیات[5] (BTD): تفاوت سود حسابداری و سود مشمول مالیات شرکت i در سال t است که ازطریق تفاوت سود حسابداری (سود قبل از کسر مالیات) و سود مشمول مالیات محاسبه شده است. همچنین، به‌منظور همگن‌سازی، این متغیر بر ارزش دفتری کل دارایی‌ها تقسیم شد.

متغیر تعدیلگر حاکمیت شرکتی (GOV)

رفتارهای فرصت‌طلبانهٔ مدیران می‌تواند ازطریق بهبود حاکمیت شرکتی و نظارت خارجی قوی محدود شود. کراکر و اسلمرود (2005) نشان دادند برای همسوکردن انگیزه‌های اجتناب مالیاتی مدیران و سهامداران باید مکانیزم‌های نظارتی وجود داشته باشند (Crocker &

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

Slemrod, 2005). این موضوع به‌خصوص زمانی مهم است که منابع نقد حاصل از اجتناب مالیاتی در دسترس مدیر افزایش می‌یابد؛ بنابراین، انتظار می‌رود مکانیزم‌های نظارتی مانند حاکمیت شرکتی ازطریق کاهش رفتارهای فرصت‌طلبانه، رابطه بین اجتناب مالیاتی و امپراتورسازی مدیریتی را تعدیل کند. برای سنجش حاکمیت شرکتی به‌عنوان متغیر تعدیلگر از ۱۴ مؤلفه زیر استفاده می‌شود که تمامی مؤلفه‌های مذکور ازطریق مطالعه گزارش فعالیت هیئت‌مدیره شرکت‌ها و نرم‌افزار ره‌آورد نوین به دست می‌آیند و درنهایت برای تبدیل نمره حاکمیت شرکتی شرکت‌ها به مقیاس نسبی، مجموعه نمرات اکتسابی هر شرکت باید بر حداکثر نمره قابل اکتساب (عدد چهارده) تقسیم شود تا میانگین حاکمیت شرکتی برای هر شرکت به دست آید (مهرانی و صفرزاده، ۱۳۹۰). مؤلفه‌های مدنظر به شرح زیر هستند:

۱) استفاده از اعضای غیرموظف در هیئت‌مدیره: بیشتربودن نسبت اعضای غیرموظف به کل اعضا از نسبت محاسبه‌شده برای کل شرکت‌ها، صفر و در غیر این صورت، یک.

۲) ثبات مدیرعامل: تغییر مدیرعامل در دو سال گذشته، صفر و در غیر این صورت، یک.

۳) استفاده از متخصص حسابداری و مالی: عدم استفاده از متخصص مالی و حسابداری در هیئت‌مدیره، صفر و در غیر این صورت، یک.

۴) چرخش شریک‌های مؤسسه حسابرسی: تغییرنکردن شریکان امضاکنندهٔ گزارش حسابرسی شرکت در دو سال گذشته، صفر و در غیر این صورت، یک.

۵) اندازه مؤسسه حسابرسی: کمتربودن درآمد حسابرس شرکت از متوسط درآمد مؤسسات عضو جامعه، صفر و در غیر این صورت، یک.

۶) تخصص حسابرس در صنعت: استفاده‌نکردن از حسابرس متخصص صنعت، صفر و در غیر این صورت، یک.

۷) واحد حسابرسی داخلی: نبودن واحد حسابرسی داخلی، صفر و در غیر این صورت، یک.

۸) مالکیت نهادی: در این پژوهش به شرکت دارای سهام‌دار نهادی که مجموع درصد سهام آنها بالای ۵۰ درصد باشد، ارزش یک و برای مابقی ارزش صفر لحاظ خواهد شد.

۹) تمرکز مالکیت: بیشتربودن درصد سهام شناور آزاد شرکت از میانگین درصد کل شرکت‌ها، صفر و در غیر این صورت، یک.

۱۰) معامله با اشخاص وابسته: بیشتربودن نسبت معامله با اشخاص وابسته به فروش شرکت از میانگین کل شرکت‌ها، صفر و در غیر این صورت، یک.

۱۱) دعاوی قانونی علیه شرکت: وجود دعاوی قانونی علیه شرکت در سه سال گذشته، صفر و در غیر این صورت، یک.

۱۲) توان اتکا (تعدیلات سالانه): وجود تعدیلات سنواتی خالص از مالیات، صفر و در غیر این صورت، یک.

۱۳) توان اتکا (اظهارنظر حسابرس): وجود اظهارنظر غیرمقبول، صفر و در غیر این صورت، یک.

۱۴) وب‌سایت اینترنتی: نبودن وب‌سایت اینترنتی، صفر و در غیر این صورت، یک.

متغیرهای کنترلی

در این پژوهش از متغیرهای کنترلی زیر استفاده شده است:

وجه نقد (CASH): برابر است با نسبت وجه نقد و معادل نقد به کل دارایی‌ها. مبانی نظری مرتبط با اجتناب مالیاتی بیان می‌کند مدیران با استفاده از وجه نقد در دسترس حاصل از فعالیت‌های اجتناب مالیاتی می‌توانند به امپراتورسازی بپردازند (Shams et al., 2022).

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

اهرم مالی (LEV): برابراست با نسبت کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها. اهرم مالی بیان‌کنندهٔ ادعای سایر گروه‌های اعتباردهندگان بر دارایی‌های شرکت است. این تأمین‌کنندگان منبع ممکن است بهره ضمنی از شرکت مطالبه کنند. با توجه به اینکه هزینه‌هایی که مشمول قوانین مالیاتی نباشند، ازلحاظ مقاصد مالیاتی جزء هزینه‌های ناپذیرفتنی تلقی می‌شوند، درنتیجهٔ اهرم مالی می‌توانند عاملی مؤثر بر اجتناب مالیاتی باشند.

سودآوری (ROA): برابر با سود خالص تقسیم بر کل دارایی‌ها است. با توجه به اینکه مالیات، بر مبنای درآمد مشمول مالیات محاسبه می‌شود، سودآوری می‌تواند عاملی مؤثر بر انگیزهٔ اجتناب مالیاتی شرکت‌ها باشد (Chyz, Ching, Zhen & Meng, 2013).

اندازه شرکت (SIZE): برای محاسبه اندازه شرکت از لگاریتم طبیعی کل دارایی‌های شرکت در سال مالی استفاده می‌شود. مبانی نظری مرتبط با اندازهٔ شرکت، به‌طور عمده بر پایهٔ دو فرضیهٔ هزینه‌های سیاسی و قدرت سیاسی استوار است که رابطهٔ مالیات و اندازهٔ شرکت از مجرای آنها بررسی می‌شود. واتس و زیمرمن (1986) نشان دادند شرکت‌های بزرگ‌تر تحت نظارت دولت قرار می‌گیرند و با هزینه‌های سیاسی بیشتری مواجه می‌شوند؛ درنتیجه، انتظار می‌رود این شرکت‌ها گرایش کمتری به اجتناب مالیاتی داشته باشند؛ در مقابل، فرضیهٔ قدرت سیاسی قرار دارد. براساس این فرضیه، شرکت‌های بزرگ‌تر از قدرت سیاسی و اقتصادی ممتازی نسبت به شرکت‌های کوچک‌تر برخوردارند. این شرکت‌ها به کمک قدرت اقتصادی و لابی‌گری، بر قوانین اثر می‌گذارند و برای اجرای طرح‌ها و پروژه‌های کاهندهٔ مالیات تلاش می‌کنند (سروستانی، ۱۳۹۱).

فرصت رشد (MB): برابر است با نسبت ارزش بازار به دفتری حقوق صاحبان سهام در پایان سال t. برخی از قوانین مالیاتی کشور مانند ماده ۱۳۳ و ۱۳۸ ق.م.م نیز نشان می‌دهند شرکت‌هایی با فرصت‌های سرمایه‌گذاری و رشد بیشتر، می‌توانند از معافیت مالیاتی بیشتری برخوردار شوند و سطح اجتناب مالیاتی آنان افزایش یابد (سروستانی، ۱۳۹۱).

رشد فروش (SGROWTH): برابر است با درصد تغییرات درآمد فروش سالانه یا درصد تغییر در فروش در مقایسه با سال گذشته. مبانی نظری و تعاریف مرتبط با امپراتورسازی بیان‌کنندهٔ این موضوع است که مدیران شرکت فروش را به هزینه کاهش سودآوری افزایش می‌دهند که خود بیان‌کنندهٔ امپراتورسازی است؛ بنابراین، رشد فروش از عوامل مؤثر بر امپراتورسازی محسوب می‌شود (Shams et al., 2022).

سن شرکت (FAGE): برابر با لگاریتم طبیعی تفاوت اولین سال تأسیس با سال مورد رسیدگی.

زیان شرکت (LOSS): در صورتی که شرکت متحمل زیان شده باشد، عدد ۱ و در غیر این صورت عدد ۰ اختیار می‌کند. ادبیات پژوهش نشان می‌دهد در صورتی که شرکت دارای زیان باشد، هیچ‌گونه مالیات پرداختی نخواهد داشت و بنابراین محاسبه اجتناب مالیاتی برای آن معنی ندارد. همچنین، مدیران به هزینه کاهش سودآوری دست به امپراتورسازی می‌زنند و باوجود زیان با احتمال کمتر درگیر امپراتورسازی می‌شوند (Shams et al., 2022).

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

اطلاعات مربوط به آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در نگاره (۲) ارائه شده است. تعداد مشاهدات در این نگاره برای هر متغیر برابر با ۷۲۹ مشاهده است.

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

نگاره ۲: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

Table 2: Descriptive statistics of research variables

نام متغیر	میانگین	میانه	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	چولگی	کشیدگی
امپراتورسازی مدیریتی	۰/۴۹۹۳	۰/۵۰۰۰	۰/۲۶۱۷	۰/۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰	۰/۰۴۱۴	۲/۳۲۸۹
اجتناب مالیاتی	۰/۳۷۳۵	۰/۲۵۵۹	۰/۳۵۵۷	۰/۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰	۰/۵۳۷۷	۱/۸۹۴۷
حاکمیت شرکتی	۰/۳۳۵۶	۰/۳۳۳۳	۰/۱۵۹۹	۰/۰۰۰۰	۰/۶۶۶۶	-۰/۱۳۰۲	۲/۶۷۰۲
وجه نقد	۰/۰۴۹۰	۰/۰۳۱۸	۰/۰۵۳۱	۰/۰۰۰۳	۰/۴۶۰۴	۲/۵۷۱۸	۱۳/۱۶۸۰
اهرم مالی	۰/۵۵۷۲	۰/۵۶۳۷	۰/۲۰۳۸	۰/۰۵۷۴	۱/۳۴۲۶	-۰/۱۱۰۸	۲/۹۴۹۴
سودآوری	۰/۱۵۴۲	۰/۱۲۶۰	۰/۱۴۷۷	-۰/۳۵۱۹	۰/۶۸۲۰	۰/۷۲۹۸	۳/۶۴۵۹
اندازه شرکت	۱۴/۵۴۴۲	۱۴/۴۷۸۹	۱/۲۴۳۷	۱۱/۴۰۶۸	۱۹/۵۳۷۶	۰/۳۷۶۳	۳/۵۷۲۷
فرصت رشد	۵/۳۴۴۰	۳/۲۳۱۰	۶/۱۶۵۰	-۳۳/۱۵۶۶	۳۶/۳۴۴۳	۱/۳۷۲۲	۹/۴۸۸۵
رشد فروش	۰/۳۴۵۱	۰/۲۴۰۳	۰/۶۰۲۹	-۰/۹۰۹۲	۶/۵۹۴۷	۴/۵۹۳۰	۳۹/۰۵۴۰
سن شرکت	۳/۶۸۶۴	۳/۷۸۴۲	۰/۳۳۱۳	۲/۶۳۹۱	۴/۱۷۴۴	-۰/۹۰۳۹	۳/۰۴۷۳

نام متغیر	تعداد صفر	تعداد یک	درصد صفر	درصد یک
زیان شرکت	۶۹۲	۳۷	۹۴/۹۲	۵/۰۸

منبع: یافته‌های پژوهش

مطابق نگاره، میانگین متغیر امپراتورسازی برابر با ۰/۴۹۹۳ است که نشان‌دهندهٔ تمرکز داده‌ها حول این نقطه است. درواقع، مدیران شرکت‌های نمونه به‌طور متوسط نزدیک به ۵۰ درصد در فعالیت امپراتورسازی مشارکت داشته‌اند. به همین صورت، برای متغیر حاکمیت شرکتی شایان ذکر است که شرکت‌های نمونه به‌طور میانگین تنها ۳۳ درصد از دستورالعمل‌های مذکور را رعایت کرده‌اند. میانه داده‌های متغیر اجتناب مالیاتی که برابر ۰/۲۵۵۹ است، نشان می‌دهد نیمی از شرکت‌ها، بیشتر و نیمی دیگر کمتر از این مقدار اجتناب مالیاتی داشته‌اند. نکته حائز اهمیت این است که هر چقدر میانگین و میانه داده‌ها به یکدیگر نزدیک باشند، داده‌ها نرمال‌تر هستند؛ زیرا توزیع تقریباً نرمال می‌شود و این موضوع دربارهٔ حاکمیت شرکتی و امپراتورسازی مدیریتی با شدت بیشتری نسبت به اجتناب مالیاتی صدق می‌کند. پس از شاخص‌های مرکزی، باید اشاره‌ای به شاخص‌های پراکندگی و مهم‌ترین آنها یعنی انحراف معیار داشت. انحراف معیار وجه نقد ۰/۰۵۳۱ است که نشان می‌دهد وجه نقد دارای کمترین پراکندگی است؛ به این مفهوم که داده‌های مربوط به وجه نقد حول میانگین متمرکز هستند. همچنین، انحراف معیار حاکمیت شرکتی حاکی از نزدیک‌بودن درصد دستورالعمل‌های رعایت‌شدهٔ شرکت‌ها به یکدیگر است. متغیر رشد فروش بیشترین مقدار چولگی را دارد که برابر با ۴/۵۹۳۰ است. با توجه به اینکه مقدار چولگی رشد فروش، مثبت و قدرمطلق آن بزرگ‌تر از ۰/۵ است، می‌توان بیان کرد توزیع داده‌های این متغیر به مقادیر کوچک متمایل است و تفاوت غیرقابل چشم‌پوشی با توزیع نرمال دارد. این یافته‌ها در حالی است که چولگی متغیر امپراتورسازی نیز مثبت، اما قدرمطلق آن کمتر از ۰/۱ است؛ به این مفهوم که توزیع داده های گردآوری شدهٔ این متغیر نیز به سمت مقادیر کوچک متمایل است؛ با این تفاوت که چولگی آن قابل چشم‌پوشی و تقریباً برابر با توزیع نرمال است. کشیدگی نیز نشان‌دهندهٔ تفاضل ارتفاع توزیع جامعه از توزیع

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

نرمال است؛ برای مثال، کشیدگی متغیر اجتناب مالیاتی برابر با ۱/۸۹۴۷ است و با توجه به اینکه مقدار آن مثبت و قدرمطلق آن بزرگ‌تر از ۰/۵ است، می‌توان بیان کرد توزیع داده‌های این متغیر بلندتر از توزیع نرمال و درنتیجه پراکندگی آنها کمتر است.

ضرایب همبستگی

در نگاره (۳) ماتریس همبستگی میان متغیرهای توضیحی، با استفاده از روش همبستگی پیرسون نشان داده شده است. اگر سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ باشد، همبستگی معنادار خواهد بود. از میزان همبستگی بین متغیرهای مستقل و کنترلی می‌توان تا حدودی به وجود یا عدم وجود هم‌خطی پی برد؛ به‌طوری‌که همبستگی بالا بین متغیرها نشان‌دهندهٔ وجود هم‌خطی است. همان‌طور که در نگاره (۳) مشاهده می‌شود، ضریب همبستگی بین متغیرهای واردشده در هر مدل بسیار ضعیف و متوسط است؛ یعنی بین متغیرها هم‌خطی وجود ندارد.

نگاره ۳: ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش

Table 3: Correlation coefficients of research variables

	EMPIRE_BUILD	TAX_AVOID	GOV	CASH	LEV	ROA	SIZE	MB	SGROWTH	FAGE	OSS
EMPIRE_BUILD	۱/۰۰۰۰										
TAX_AVOID	۰/۱۴۱۳	۱/۰۰۰۰									
GOV	-۰/۰۷۷۹	۰/۰۶۹۰	۱/۰۰۰۰								
CASH	۰/۱۷۱۱	۰/۰۰۷۵	۰/۰۴۸۷	۱/۰۰۰۰							
LEV	-۰/۲۲۲۶	-۰/۱۴۷۸	۰/۰۱۸۷	-۰/۲۴۷۵	۱/۰۰۰۰						
ROA	۰/۳۲۱۷	۰/۱۲۹۱	۰/۰۱۴۱	۰/۳۲۸۱	-۰/۶۵۱۳	۱/۰۰۰۰					
SIZE	۰/۱۵۴۷	۰/۱۳۷۰	-۰/۰۸۸۴	-۰/۰۱۹۲	۰/۰۴۱۴	۰/۲۰۲۹	۱/۰۰۰۰				
MB	۰/۱۳۵۰	۰/۰۶۷۹	-۰/۰۱۸۰	۰/۰۷۸۴	-۰/۰۵۵۹	۰/۱۶۰۲	۰/۱۲۶۰	۱/۰۰۰۰			
SGROWTH	۰/۱۰۰۰	۰/۰۱۵۹	-۰/۰۰۸۰	۰/۱۰۲۴	-۰/۱۳۱۹	۰/۲۵۶۰	۰/۱۱۹۰	۰/۱۸۲۵	۱/۰۰۰۰		
FAGE	۰/۱۲۱۱	۰/۱۰۸۷	-۰/۰۳۱۱	۰/۰۰۴۸	-۰/۱۴۱۴	۰/۱۰۸۴	۰/۰۹۹۱	۰/۱۱۹۵	۰/۰۱۱۳	۱/۰۰۰۰	
LOSS	-۰/۰۸۳۰	-۰/۰۰۶۹	-۰/۰۲۷۵	-۰/۰۷۸۰	۰/۲۵۱۸	-۰/۳۸۱۶	-۰/۱۳۶۵	۰/۰۶۷۹	-۰/۱۲۰۳	-۰/۰۸۳۷	۱/۰۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج آزمون فرضیه اول

نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش در نگاره (۴) گزارش شده است. از آزمون F لیمر برای تعیین نحوه برازش مدل بین مدل تلفیقی و مدل اثرات ثابت و از آزمون هاسمن برای تعیین از بین دو مدل اثرات ثابت و اثرات تصادفی استفاده شد (افلاطونی و بختیاروند، ۱۳۹۶). براساس آزمون F لیمر و هاسمن نوع برازش مدل با استفاده از داده‌های پانلی با اثرات ثابت است. همچنین، نتایج آزمون نسبت درست‌نمایی نشان‌دهندهٔ وجود ناهمسانی واریانس است که به همین دلیل از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته برای برآورد مدل‌ها استفاده شده است.

براساس فرضیه اول انتظار می‌رود اجتناب مالیاتی باعث افزایش امپراتورسازی مدیریتی شود.

نگاره ۴: نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش

Table 4: The results of the first research hypothesis test

$$EMPIRE_BUILD_{i,t+1} = \beta_0 + \beta_1 TAX_AVOID_{i,t} + \beta_2 CASH_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \beta_4 ROA_{i,t} + \beta_5 SIZE_{i,t} + \beta_6 MB_{i,t} + \beta_7 SGROWTH_{i,t} + \beta_8 FAGE_{i,t} + \beta_9 LOSS_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره z	*p-value*	*VIF*
ضریب ثابت	-۰/۰۱۴۴	۰/۹۹۳۹	-۰/۱۵	۰/۸۸۴	-
TAX_AVOID	۰/۰۳۹۳	۰/۰۲۱۴	۱/۸۳	۰/۰۶۷	۱/۰۶
CASH	۰/۴۴۹۹	۰/۱۵۲۳	۲/۹۵	۰/۰۰۳	۱/۱۴
LEV	-۰/۳۳۷۴	۰/۰۵۳۰	-۰/۶۴	۰/۵۲۵	۱/۸۹
ROA	۰/۴۵۷۴	۰/۰۷۵۸	۶/۰۳	۰/۰۰۰	۲/۲۹
SIZE	۰/۰۲۰۳	۰/۰۰۷۰	۲/۹۲	۰/۰۰۳	۱/۱۶
MB	۰/۰۰۳۶	۰/۰۰۱۴	۲/۶۳	۰/۰۰۹	۱/۰۸
SGROWTH	۰/۰۰۷۴	۰/۰۱۳۶	۰/۵۵	۰/۵۸۵	۱/۱۰

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

FAGE	۰/۰۰۲۳	۰/۰۰۰۷	۳/۲۹	۰/۰۰۱	۱/۰۵
LOSS	۰/۰۸۱۳	۰/۰۴۰۱	۲/۰۳	۰/۰۴۳	۱/۱۹
آماره والد (معناداری کل مدل)			۱۸۲/۲۸	۰/۰۰۰۰	
آماره F لیمر			۴/۰۵	۰/۰۰۰۰	
آماره هاسمن			۴۶/۰۲	۰/۰۰۰۰	
آماره وولدریج			۷۹/۳۲	۰/۵۲۳۶	
آماره نسبت درست‌نمایی			۱۰۷/۳۶	۰/۰۲۲۳	

منبع: یافته‌های پژوهش

در نگاره (۴) نتایج آزمون این فرضیه به روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته با استفاده از نرم‌افزار استاتا ارائه شده‌اند. همان‌گونه که در نگاره (۴) مشاهده می‌شود، در آزمون مدل اول، مقدار آماره والد برابر با ۱۸۲/۲۸ و مقدار احتمال این آماره برابر صفر و کمتر از ۰/۰۵۰ است. پس فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود؛ یعنی مدل مربوط به فرضیه اول پژوهش معنادار است.

نتایج نشان می‌دهند ضریب اجتناب مالیاتی مثبت (۰/۰۳۹۳) و سطح معناداری این متغیر، کمتر از ۰/۱۰ است. این موضوع به این مفهوم است که با افزایش یک واحد در فعالیت‌های اجتناب مالیاتی شرکت، فعالیت‌های امپراتورسازی مدیران تقریباً به میزان ۴ درصد افزایش می‌یابد. این یافته‌ها بیان می‌کنند اجتناب مالیاتی بر امپراتورسازی مدیریتی تأثیر مثبت و معناداری دارد. با توجه به سطح معناداری حاصل‌شده، فرضیه اول در سطح خطای ده (۱۰) درصد پذیرفته شده است. یافته‌های بالا هم‌راستا با مبانی نظری موجود در ادبیات پژوهشی این حوزه است. مبانی نظری موجود در این خصوص بیان می‌کند مدیران منابع به‌دست‌آمده از اجتناب مالیاتی را مطابق نظریه نمایندگی صرف فعالیت‌های امپراتورسازی می‌کنند که به ضرر سهام‌داران و هم‌جهت با کسب منافع شخصی توسط آنان است. این یافته‌ها نتایج پژوهش آتوود و لولن را مبنی بر امکان استفاده مدیران از پس‌اندازهای مالیاتی شرکت برای اهداف امپراتورسازی را تأیید می‌کند (Atwood & Lewellen, 2019).

همچنین، نتایج حاصل‌شده متغیرهای کنترلی بیان می‌کنند فقط اهرم مالی بر امپراتورسازی مدیریتی اثر منفی دارد؛ اگرچه این اثر در سطح معنی‌داری نیست؛ متغیرهای رشد فروش نیز باوجود اثر مثبت در سطح ۵ درصد معنی‌دار نیستند. متغیرهای کنترلی دیگر ازجمله وجه نقد، سودآوری، اندازه شرکت، فرصت رشد، سن و زیان شرکت، بر امپراتورسازی مدیریتی اثر مثبت و معنی‌داری را نشان می‌دهند. مدیران شرکت‌های بزرگ و سودآور به‌دلیل کسب شهرت و اعتبار تمایل بیشتری دارند تا در فعالیت‌های امپراتورسازی شرکت کنند که نتایج متغیرهای کنترلی نیز این موضوع را تأیید می‌کنند.

نتایج آزمون فرضیه دوم

نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش در نگاره (۵) گزارش شده است. از آزمون F لیمر برای تعیین نحوه برازش مدل بین مدل تلفیقی و مدل اثرات ثابت و از آزمون هاسمن برای تعیین از بین دو مدل اثرات ثابت و اثرات تصادفی استفاده شد (افلاطونی و بختیاروند، ۱۳۹۶). براساس آزمون F لیمر و هاسمن نوع برازش مدل با استفاده از داده‌های پانلی با اثرات ثابت است.

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

نگاره ۵: نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش

Table 5: The results of the second hypothesis test of the research

$$EMPIRE_BUILD_{i,t+1} = \beta_0 + \beta_1 TAX_AVOID_{i,t} + \beta_2 GOV_{i,t} + \beta_3 TAX_AVOID_{i,t} * GOV_{i,t} + \beta_4 CASH_{i,t} + \beta_5 LEV_{i,t} + \beta_6 ROA_{i,t} + \beta_7 SIZE_{i,t} + \beta_8 MB_{i,t} + \beta_9 SGROWTH_{i,t} + \beta_{10} FAGE_{i,t} + \beta_{11} LOSS_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره z	*p-value*	*VIF*
ضریب ثابت	۰/۰۶۰۸	۰/۱۰۱۸	۰/۶۰	۰/۵۵۰	–
TAX_AVOID	۰/۰۶۱۶	۰/۰۵۲۴	۱/۱۸	۰/۲۴۰	۵/۴۴
GOV	−۰/۱۲۹۱	۰/۰۷۱۷	−۱/۸۰	۰/۰۷۲	۲/۱۸
TAX_AVOID*GOV	−۰/۰۴۱۵	۰/۱۳۲۶	−۰/۳۱	۰/۷۵۴	۶/۸۴
CASH	۰/۴۵۴۳	۰/۱۵۰۹	۳/۰۱	۰/۰۰۳	۱/۱۴
LEV	−۰/۰۳۹۴	۰/۰۵۲۶	−۰/۷۵	۰/۴۵۴	۱/۹۱
ROA	۰/۴۵۴۲	۰/۰۷۶۲	۵/۹۶	۰/۰۰۰	۲/۳۱
SIZE	۰/۰۱۸۳	۰/۰۰۶۹	۲/۶۶	۰/۰۰۸	۱/۱۷
MB	۰/۰۰۳۴	۰/۰۰۱۳	۲/۵۱	۰/۰۱۲	۱/۰۸
SGROWTH	۰/۰۰۷۲	۰/۰۱۳۵	۰/۵۳	۰/۵۹۴	۱/۱۰
FAGE	۰/۰۰۲۳	۰/۰۰۰۷	۳/۴۱	۰/۰۰۱	۱/۰۵
LOSS	۰/۰۷۳۱	۰/۰۳۹۹	۱/۸۳	۰/۰۶۷	۱/۱۹
آماره والد (معناداری کل مدل)			۱۹۳/۶۴	۰/۰۰۰۰	
آماره F لیمر			۴/۱۹	۰/۰۰۰۰	
آماره هاسمن			۵۱/۴۴	۰/۰۰۰۰	
آماره وولدریج			۷۵/۳۷	۰/۵۵۶۳	
آماره نسبت درست‌نمایی			۱۰۸/۳۶	۰/۰۱۹۱	

منبع: یافته‌های پژوهش

در نگاره (۵) نتایج آزمون این فرضیه به روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته با استفاده از نرم‌افزار استاتا ارائه شده است. همان‌گونه که در نگاره (۵) مشخص است، مقدار آماره والد در آزمون مدل دوم برابر با ۱۹۳/۶۴، مقدار احتمال آن برابر صفر و کمتر از ۰/۰۵۰ است. پس فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد شده و مدل مربوط به فرضیه دوم پژوهش نیز معنادار است.

با توجه به نتایج ارائه‌شده در نگاره (۵)، سطح معناداری ضریب حاصل‌ضرب اجتناب مالیاتی در حاکمیت شرکتی بیشتر از ۵ درصد است؛ درنتیجه، در سطح احتمال ۹۵ درصد، حاکمیت شرکتی قوی بر رابطه بین اجتناب مالیاتی و امپراتورسازی مدیریتی تأثیرگذار نیست و فرضیه دوم رد می‌شود. نتایج به‌دست‌آمده از عمده مبانی نظری این حوزه پیروی نمی‌کنند که دلایل آن حائز اهمیت است. این موضوع می‌تواند ناشی از ضعف مکانیزم‌های نظارتی، عدم همکاری مدیر در اجرای این مکانیزم‌ها یا هزینه‌های نظارتی زیاد باشد. مکانیزم‌های نظارتی مانند حاکمیت شرکتی می‌توانند به اشکال مختلفی وجود داشته و ازنظر قدرت و اثربخشی متفاوت باشند. در صورتی که این مکانیزم‌ها ضعیف باشند، احتمال دارد نتوانند رفتارهای فرصت‌طلبانهٔ مدیران را به‌طور مؤثر کاهش دهند. امپراتورسازی مدیران اغلب در بلندمدت انجام می‌شود و ممکن است سال‌ها طول بکشد تا آثار امپراتورسازی مدیران آشکار شود. در این مدت، مدیران ممکن است فرصت داشته باشند تا رفتارهای خود را پنهان کنند؛ اگرچه ازلحاظ نظری ادبیات موجود اکثراً نشان‌دهندهٔ اثر حاکمیت شرکتی در کاهش فعالیت‌های اجتناب مالیاتی و رفتارهای فرصت‌طلبانهٔ

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

مدیر است. نتایج متغیرهای کنترلی نشان می‌دهند تنها اهرم مالی بر امپراتورسازی مدیریتی اثر منفی دارد؛ اما این اثر معنی‌دار نیست. متغیرهای رشد فروش و زیان شرکت نیز علی‌رغم اثر مثبت در سطح ۵ درصد معنی‌دار نیستند. اثر متغیرهای کنترلی دیگر ازجمله وجه نقد، سودآوری، اندازه شرکت، فرصت رشد و سن شرکت، بر امپراتورسازی مدیریتی مثبت و معنی‌دار است. وجه نقد در دسترس مدیر که از اجتناب مالیاتی حاصل شده است، احتمال افزایش امپراتورسازی را به دنبال دارد که یافته‌ها نیز مطابق با این دیدگاه هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی رابطه اجتناب مالیاتی و امپراتورسازی مدیریتی با در نظر گرفتن حاکمیت شرکتی به انجام رسیده است. نتایج حاصل‌شده از فرضیه اول نشان دادند فعالیت‌های اجتناب مالیاتی باعث ارتقای سطح منابع اقتصادی تحت تملک شرکت می‌شوند؛ اما بنا بر آنچه هُپ و توماس (2008) نشان دادند، در صورت نبود نظارت کافی، می‌تواند میل و رغبت مدیران را به رفتارهای فرصت‌طلبانه همچون امپراتورسازی افزایش دهد و آنها را در کسب منفعت شخصی یاری کند (Hope & Thomas, 2008)؛ بنابراین، فرضیه اول تأیید می‌شود. یافته‌های آتوود و لولن (2019) در بررسی اجتناب مالیاتی و سطح انحراف مدیران نشان دادند مدیران شرکت‌های حاضر در پناهگاه‌های مالیاتی، ازطریق توجه کمتر به منافع سرمایه‌گذاران، پس‌اندازهای مالیاتی حاصل‌شده از فعالیت‌های اجتناب مالیاتی را به سمت سرمایه‌گذاری بیش‌ازحد و هزینه‌های تحقیق و توسعه بیش‌ازحد منحرف می‌کنند (Atwood & Lewellen, 2019). نتایج پژوهش شمس و همکاران (2022) نیز نشان دادند اجتناب مالیاتی افزایش فعالیت‌های امپراتورسازی مدیریتی را به دنبال دارد؛ زیرا مدیران می‌توانند از این طریق به شهرت، قدرت و اعتبار دست یابند. علاوه بر این، رابطه اجتناب از مالیات شرکت با ایجاد امپراتوری مدیریتی در شرکت‌های با ساختار مالکیت و مکانیزم‌های نظارتی ضعیف آشکار است (Shams et al., 2022).

نتایج پژوهش حاضر نیز هم‌جهت با پژوهش ذکرشده تأیید می‌کند که مدیران افرادی فرصت‌طلب هستند و به افزایش ثروت خود نسبت به افزایش ثروت سهام‌داران توجه بیشتری دارند. نتایج نیز این دیدگاه را تأیید می‌کنند که اجتناب مالیاتی می‌تواند انعکاسی از نظریه نمایندگی باشد و ممکن است به تصمیماتی دربارهٔ منابع مالیاتی منجر شود که منافع شخصی مدیر را دنبال می‌کنند. گفتنی است یافته‌های پژوهش حاضر در مخالفت با دیدگاه سنتی اجتناب از مالیات قرار دارند. این دیدگاه بیان می‌کند فعالیت‌های اجتناب مالیاتی با ایجاد ثروت برای سهام‌داران افزایش می‌یابند؛ زیرا این فعالیت‌ها باعث انتقال ثروت از دولت به سهام‌داران شرکت می‌شوند.

نتایج حاصل از فرضیه دوم نشان دادند مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی قوی بر رابطه بین اجتناب مالیاتی و امپراتورسازی مدیریتی تأثیرگذار نیستند. نتایج پژوهش فعلی از بُعد رابطه بین حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی با یافته‌های قرنجیک و گرکز (۱۳۹۵) متفاوت‌اند؛ زیرا پژوهش آنها وجود رابطه معنادار بین مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی شرکت را تأیید کرده است. پژوهش‌های بسیاری نشان دادند رفتارهای فرصت‌طلبانهٔ مدیران می‌توانند ازطریق بهبود حاکمیت شرکتی و نظارت خارجی قوی محدود شوند (Crocker & Slemrod, 2005; Gaertner, 2014)؛ اما نتایج این پژوهش خلاف این دیدگاه را نشان داد. دلیل این موضوع را شاید بتوان به شرایطی نسبت داد که پژوهش در آن

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

انجام شده است؛ زیرا به نظر می‌رسد در ایران به دستورالعمل حاکمیت شرکتی ناشران ثبت‌شده نزد سازمان بورس و اوراق بهادار (مصوب ۱۴۰۱) و قبل از آن (مصوب ۱۳۹۷) به اندازه کافی توجه نشده است و اندکی از شرکت‌ها آن را رعایت می‌کنند. همچنین، به نظر می‌رسد در ایران درک اصول اساسی نظام حاکمیت شرکتی که در چشم‌انداز نظری و اجرای نهایی آن قرار دارد، به نحو صحیحی انجام نشده است.

پیشنهادهای پژوهش

الف. پیشنهادهای کاربردی: با توجه به نتایج حاصل از فرضیه اول پژوهش در نگاره (۴) مبنی بر تأثیر معنادار اجتناب مالیاتی بر امپراتورسازی مدیریتی، پیشنهاد می‌شود مالکان واحد تجاری ازطریق ایجاد مکانیزم‌های نظارتی قوی ازجمله نظارت خارجی و قراردادهای پاداش مبتنی بر معیارهایی همچون منابع تحت کنترل مدیر، دسترسی مدیران به منابع اقتصادی حاصل از اجتناب مالیاتی را محدود کنند و رفتارهای فرصت‌طلبانهٔ مدیر همچون امپراتورسازی را کاهش دهند تا از همسوشدن منافع خویش با منافع مدیران اطمینان حاصل کنند. با توجه به نتایج فرضیه دوم پژوهش در نگاره (۵) و نبود اثر معنادار مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی قوی بر رابطه بین اجتناب مالیاتی و امپراتورسازی مدیریتی، به تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری پیشنهاد می‌شود افشای رعایت مکانیزم‌های نظارتی را در صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی همراه به نحوی مفصل‌تر از آنچه اکنون افشا می‌شود، الزامی کنند تا سهامداران از رعایت این مکانیزم‌ها توسط مدیران اطمینان حاصل کنند. همچنین، پیشنهاد می‌شود سازمان بورس اوراق بهادار شرکت‌ها را ازلحاظ رعایت دستورالعمل حاکمیت شرکتی رتبه‌بندی کند و گزارش آن را در دوره‌های منظم در اختیار استفاده‌کنندگان قرار دهد تا شرکت‌ها نیز در راستای رعایت بیشتر آن ترغیب شوند.

ب. پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی: برای محاسبه امپراتورسازی مدیریتی پیشنهاد می‌شود از معیارهای دیگری همچون جریان‌های نقد آزاد به استناد برخی پژوهش‌ها، علاوه بر معیارهای استفاده‌شده در این پژوهش استفاده شود. پیشنهاد می‌شود اندازه‌گیری اجتناب مالیاتی با توجه به معیارهای دیگر ازجمله نرخ مؤثر مالیات، نرخ مؤثر مالیات حسابداری، نرخ مؤثر مالیات جاری یا نرخ مؤثر مالیات نقدی، انجام و پژوهش‌های آتی بر این مبنا انجام شوند. همچنین، ترکیب‌های متفاوت هیئت‌مدیره ازنظر جنسیت و موظف یا غیرموظف می‌توانند بر رفتار مدیران مؤثر واقع شوند؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی اثر این عوامل نیز بررسی شود. درنهایت، به پژوهشگران توصیه می‌شود با توجه به اینکه مدیران مهم‌ترین رکن امپراتورسازی تلقی می‌شوند، اثر توانایی مدیریتی، بیش‌اعتمادی مدیران و میزان تصدی مدیرعامل بر امپراتورسازی مدیریتی در پژوهش‌های آتی لحاظ شود.

محدودیت‌های پژوهش: ویژگی‌های خاص پژوهش‌های شبه‌تجربی مبنی بر عدم کنترل برخی عوامل مؤثر بر نتایج پژوهش ازجمله تأثیر متغیرهایی همچون عوامل اقتصادی، شرایط سیاسی و وضعیت اقتصاد جهانی خارج از دسترس محقق بوده‌اند و ممکن است بر نتایج پژوهش اثرگذار باشند. همچنین، داده‌های استفاده‌شده از صورت‌های مالی بابت تورم تعدیل نشده‌اند و در صورت تعدیل از این بابت ممکن است نتایج متفاوتی حاصل شود.

یادداشت‌ها

1 Empire Building
2 Agency Theory
3 Tax Avoidance
4 Standard & poor's 500 (S&P 500)
5 Book Tax Differences

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

منابع فارسی

ابراهیمی، عباس. (۱۴۰۱). بررسی رابطه بین اجتناب مالیاتی شرکت‌ها و منفعت‌طلبی مدیریتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، *رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری*، ۶(۲۲)، ۴۸۶-۴۶۵.
https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/1615

اسکندری، علیرضا، بک محمدی، الناز و علیرضا حبیبی. (۱۳۹۸). تأثیر مکانیزم‌های داخلی و خارجی شامل قدرت مدیرعامل و مالکیت نهادی بر ارتباط بین تخصص مالی مدیرعامل و اجتناب از مالیات در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، *مطالعات مدیریت و حسابداری*، ۵(۱)، ۱۰۸-۹۶.
http://www.uctjournals.com/farsi/index.php/archive-accounting?layout=edit&id=187

افلاطونی، عباس و امین امیربختیاروند. (۱۳۹۶). نقش کیفیت افشا و کیفیت اقلام تعهدی در کاهش انحراف از سطح بهینه ساختار سرمایه، *مدیریت دارایی و تأمین مالی*، ۴(۱۹)، ۱۶۷-۱۸۰.
https://doi.org/10.22108/amf.2017.21212

ایمر، فرشید و منصور گرکز. (۱۳۹۷). خصوصیات شخصیتی پیروان و تمایل به موافقت با درخواست غیراخلاقی مدیران برای تقلب، *اخلاق در علوم و فناوری*، ۱۴(۴)، ۱۳۸-۱۳۱.
http://ethicsjournal.ir/article-1-1628-fa.html

حساس یگانه، یحیی. (۱۳۸۴). مفاهیم حاکمیت شرکتی، *حسابدار*، ۱۶۷(۳)، ۳۳-۳۰.
https://hesabdar.iica.ir/articles/hesabdar-1384-8-167-30-33

خانی، عبدالله، ایمانی، کریم و امین یوسفی. (۱۳۹۳). اجتناب از مالیات، نحوه اندازه‌گیری و عوامل مؤثر بر آن، *پژوهش حسابداری*، ۴(۴)، ۱۴۲-۱۲۱.
https://doi.org/10.22051/ijar.2015.2013

خواجوی، شکرالله و امیر سروستانی. (۱۳۹۶). اجتناب مالیاتی و نظریه نمایندگی: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران، *فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت*، ۱۰(۳۴)، ۲۸-۱۵.
https://jma.srbiau.ac.ir/article_10671.html

سروستانی، امیر. (۱۳۹۱). بررسی ارتباط بین ویژگی‌های شرکت و نوع مالکیت با نرخ‌های مؤثر مالیاتی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید باهنر کرمان.

صالحی، زهرا و محمدرضا حیدری. (۱۳۹۵). الگوی نظام مبادله در اقتصاد اسلامی (با پافشاری بر تقارن اطلاعات)، *اقتصاد اسلامی*، ۱۷(۶۵)، ۱۴۷-۱۱۹.
https://eghtesad.iict.ac.ir/article_25127.html

عربصالحی، مهدی و مجید هاشمی. (۱۳۹۴). تأثیر اطمینان بیش‌ازحد مدیریتی بر اجتناب مالیاتی، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۲(۱)، ۱۰۴-۸۵.
https://doi.org/10.22059/acctgrev.2015.53669

کمالی منفرد، شیما و سعید علی احمدی. (۱۳۹۶). تأثیر توانایی مدیریت بر اجتناب مالیاتی و ارزش شرکت با استفاده از روش تحلیل پوششی داده‌ها، *دانش حسابداری*، ۸(۱)، ۱۵۴-۱۳۵.
https://doi.org/10.22103/jak.2017.1650

گرکز، منصور و آرزو قرنجیک. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین برخی مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی با اجتناب مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، *دانش حسابرسی*، ۱۸(۷۰)، ۱۹۳-۱۷۵.
http://danesh.dmk.ir/article-1-1807-fa.html

مشایخی، بیتا و سید جلال سیدی. (۱۳۹۴). راهبری شرکتی و اجتناب مالیاتی، *دانش حسابداری*، ۶(۲۰)، ۱۰۳-۸۳.
https://doi.org/10.22103/jak.2015.964

مشایخی، بیتا و صبری علی‌پناه. (۱۳۹۴). تأثیر راهبری شرکتی بر رابطه‌ی بین اجتناب از مالیات و ارزش شرکت، *فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی*، ۷(۲۵)، ۷۰-۵۵.
https://faar.ctb.iau.ir/article_511730.html

مهرانی، کاوه، محمدحسین صفرزاده. (۱۳۹۰). تبیین

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

ارتباط بین حاکمیت شرکتی و کیفیت سود با رویکرد بومی، *دانش حسابداری*، ۲(۷)، ۹۸-۶۹. https://doi.org/10.22103/jak.2011.13

نمازیان، علی، پورحیدری، امید و حدیث زینلی. (۱۴۰۱). بررسی تأثیر نرخ مؤثر مالیاتی و کیفیت حاکمیت شرکتی بر اجتناب مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، *راهبرد مدیریت مالی*، ۱۰(۴)، ۱۹۶-۱۷۷.

https://doi.org/10.22051/jfm.2022.34226.2471

References

Aflatooni, A., & Amirbakhtiarvand, A. (2017). The Role of Disclosure Quality and Accruals Quality in Reducing the Deviation from the Optimal Capital Structure. *Journal of Asset Management and Financing*, 5(4), 167-180. https://doi.org/10.22108/amf.2017.21212. [In Persian]

Agrawal, k. k. (2007). Corporate tax planning. *Atlantic Publishers & Distributors*, 1, 3-11. https://doi.org/10.1111/1911-3846.12421.

Alkurdi, A., Hussainey, K., Tahat, Y., & Aladwan, M. (2019). The impact of corporate governance on risk disclosure: Jordanian evidence. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 23(1), 1-16.

Arabsalehi, M., & Hashemi, M. (2015). The Effect of Managerial Overconfidence on Tax Avoidance. *Accounting and Auditing Review*, 22(1), 85-104. https://doi.org/10.22059/acctgrev.2015.53669. [In Persian]

Armstrong, S., Blouin, J., Jagolinzer, A., & Larker, D. (2013). Corporate Governance, Incentives, and Tax Avoidance. *Journal of Accounting and Economics*, 60(1), 1-17. https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2015.02.003

Atwood, T., & Lewellen, C. (2019). The complementarity between tax avoidance and manager diversion: Evidence from tax haven firms. *Contempprary Accounting Research*, 36, 259-294. https://doi.org/10.1111/1911-3846.12421

Chatterjee, S., Hasan, I., John, K., & Yan, A. (2021). Stock Liquidity, Empire Building, And Valuation. *Journal of Corporate Finance*, 70(2021), 102051. https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2021.102051

Chen, K.-P., & Chu, C.C. (2005). Internal control versus external manipulation: A model of corporate income tax evasion. *The RAND Journal Of Economics*, 36(1), 151-164.

Chen, S., Chen, X., Cheng, Q., & Shevlin, T. (2010). Are family firms more tax aggressive than non-family firms?. *Journal of Financial Economics*, 95(1), 41-61. https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2009.02.003

Cheng, C.A., Huang, H.H., Li, Y., & Stanfield, J. (2012). The effect of hedge fund activism on corporate tax avoidance. *The Accounting Review*, 87(5), 1493-1526. https://doi.org/10.2308/accr-50195

Chhaochharia, V., Kumar, A., & Niessen-Ruenzi, A. (2012). Local investors and corporate governance. *Journal of Accounting and Economics*, 54(1), 42-67. https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2012.03.002

Chyz, J.A., Ching Leung, W.S., Zhen Li, O. & Meng Rui, O. (2013). Labor unions and tax aggressiveness. *Journal of Financial Economics*, 108 (3): 675-698. https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2013.01.012.

Crocker, K.J., & Slemrod, J. (2005). Corporate tax evasion with agency costs. *Journal of Public Economics*, 89(9-10), 1593-1610. https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2004.08.003

Desai, M., & Dharmapala, D. (2006). Corporate tax avoidance and high-powered incentives. *Journal of Financial Economics*, 79(1), 145–179. https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2005.02.002

Desai, M.A., & Dharmapala, D. (2009). Corporate tax avoidance and firm value. *The Review of Economics and Statistics*, 91(3), 537-546. https://doi.org/10.1162/rest.91.3.537

Desai, M.A., Dyck, A., & Zingales, L. (2007). Theft and taxes. *Journal of Financial Economics*, 84(3), 591-623. https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2006.05.005.

Ebrahimi, A. (2022). Investigating the Relationship between Corporate Tax Avoidance and Managerial Interest in Listed Companies in Tehran Stock Exchange. *Journal of Modern Research Approaches in Management and Accounting*, 6(22), Page 465-486. https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/1615. [In Persian]

Eimer, F., & Garkeaz, M. (2020). The Personality Traits of Followers & the Willingness to Comply with Managers' Unethical Requests for Fraud. *The Journal of Ethics in Science and Technology*, 14 (4), 131-138. http://ethicsjournal.ir/article-1-1628-fa.html. [In Persian]

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

Hanlon, M., & Slemrod, J. (2009). What does tax aggressiveness signal? Evidence from stock price reactions to news about tax shelter involvement. *Journal of Public Economics*, 93(1-2), 126-141. https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2008.09.004

HassasYeganeh, Y. (2005). Corporate governance concepts. *Hesabdar*, 167(3), 30-33. https://hesabdar.iica.ir/articles/hesabdar-1384-8-167-30-33. [In Persian]

Hope, O.-K., & Thomas, W.B. (2008). Managerial empire building and firm disclosure. *Journal of Accounting Research*, 46(3), 591-626. https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2008.00289.x

Huseynov, F., Sardarli, S., & Zhang, W. (2017). Does index addition affect corporate tax avoidance?. *Journal Of Corporate Finance*, 43(2017), 241-259. https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2017.01.008

Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360. https://doi.org/10.1016/0304-405X(76)90026-X

Kamali Monfared, S., & Ali Ahmadi, S. (2017). Effects of Managerial Ability on Tax Avoidance and Market Value, Using Data Envelopment Analysis Method. *Journal of Accounting Knowledge*, 8(1), 135-154. https://doi.org/10.22103/jak.2017.1650. [In Persian]

Khajavi, S., & Sarvestani, A. (2017). Tax Avoidance and Agency Theory: Evidence from Tehran Stock Exchange (TSE). *Management Accounting*, 10(34), 15-28. https://jma.srbiau.ac.ir/article_10671.html. [In Persian]

Khani, A., Imani, K., & Yosefi, A. (2014). Tax Avoidance, How to Measure and Factors Affecting It. *Journal of Accounting and Social Interests*, 4(4), 121-142. https://doi.org/10.22051/ijar.2015.2013. [In Persian]

Klein, A., & Zur, E. (2009). Entrepreneurial shareholder activism: Hedge funds and other private investors. *The Journal of Finance*, 64(1), 187-229. https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.2008.01432.x

Levi, M., Li, K., & Zhang, F. (2014). Director gender and mergers and acquisitions. *Journal of Corporate Finance*, 28, 185-200. https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2013.11.005

Mashaykhi, B., & Alipanah, S. (2015). The Effect

Eskandari, A., Backmohammadi, E., & Habibi, A. (2019). The effect of internal and external mechanisms including the power of CEO and institutional ownership on the relationship between managing director's financial expertise and tax avoidance in companies listed in Tehran Stock Exchange. *Journal of Management Studies and Accounting*, 5(1), 96-108. http://www.uctjournals.com/farsi/index.php/archive-accounting?layout=edit&id=187. [In Persian]

Fama, E., & Jensen, M. (1983). Separation of ownership and control . *Journal of Law and Economics*, 26(2), 301-325. https://www.jstor.org/stable/i229089.

Gaertner, F.B. (2014). CEO after- tax compensation incentives and corporate tax avoidance. *Contempprary Accounting Research*, 31(4), 1077-1102. https://doi.org/10.1111/1911-3846.12058

Gantchev, N., Sevilir, M., & Shivdasani, A. (2019). Activism And Empire Building. *Journal of Financial Economics*, 138(2), 526-548. https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2020.06.001.

Gharanjik, A., & Garkeaz, M. (2018). The Investigating of Relationship Between Some Corporate Governance Mechanisms and Tax Avoidance in Companies Listed on the Tehran Stock Exchange. *Journal of Audit Science*, 18(70), 175-193. http://danesh.dmk.ir/article-1-1807-fa.html. [In Persian]

Graham, J.R., & Tucker, A.L. (2006). Tax shelters and corporate debt policy. *Journal of Financial Economics*, 81(3), 563-594. https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2005.09.002

Gul, F. A., Krishnamurti, C., Shams, S., & Chowdhury, H. (2020). Corporate Social Responsibility, Overconfident Ceos And Empire Building: Agency And Stakeholder Theoretic Perspectives. *Journal of Business Research*, 111(2020), 52-68. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.01.035

Halioui, K., Neifar, S., & Ben Abdelaziz, F. (2016). Corporate governance, CEO compensation and tax aggressiveness: Evidence from American firms listed on the NASDAQ 100. *Review of Accounting and Finance*, 15(4), 445-462. https://doi.org/10.1108/RAF-01-2015-0018

Hanlon, M., & Heitzman, Sh. (2010). A review of tax research. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2-3), 127-178. https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2010.09.002

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

audit committee. *Available at SSRN*, https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2146003.

Salehi, Z., & Heidari, M. (2017). The Pattern of Exchange System in Islamic Economics (with Emphasis on Information Symmetry). *Islamic Economics*, 17(65), 119-147. https://eghtesad.iict.ac.ir/article_25127.html. [In Persian]

Sarvestani, A. (2012). Examining the relationship between the characteristics of the company and the type of ownership with the effective tax rate of companies listed on the Tehran Stock Exchange. The thesis for the Degree of Msc, *Shahid Bahonar University of kerman*. [In Persian]

Stephen A.R. (1973). The Economic Theory of Agency: The Principal's Problem. *The American Economic Review*, 63(2), 134-139. https://www.jstor.org/stable/1817064.

Shams, S., Bose, S., & Gunasekarage, A. (2022). Does Corporate Tax Avoidance Promote Managerial Empire Building. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 18(1), 1-27. https://doi.org/10.1016/j.jcae.2021.100293.

Slemrod, J. (2004). The economics of corporate tax selfishness. *National Bureau of Economic Research (NBER)*, *57*(4), 877-899. https://www.jstor.org/stable/41790265.

Tandean, V.A. & Winnie, W. (2016). The Effect of Good Corporate Governance on Tax Avoidance: An Empirical Study on Manufacturing Companies Listed in IDX period 2010-2013. *Asian Journal of Accounting Research*, *1* (1), 28-38. https://doi.org/10.1108/AJAR-2016-01-01-B004.

of Corporate Governance on the Relationship between Tax Avoidance and Corporate Value. *Financial Accounting and Auditing Research*, 7(25), 55-70. https://faar.ctb.iau.ir/article_511730.html. [In Persian]

Mashaykhi, B., & Seyyedi, S. J. (2015). Corporate Governance and Tax Avoidance. *Journal of Accounting Knowledge*, 6(20), 83-103. https://doi.org/10.22103/jak.2015.964. [In Persian]

Mehrani, K., & Safarzadeh, M. H. (2011). Explaining the Relationship between Corporate Governance and Earnings Quality in Iran. *Journal of Accounting Knowledge*, 2(7), 69-98. https://doi.org/10.22103/jak.2011.13. [In Persian]

Namazian, A., Pourheidari, O., & Zeinali, H. (2022). Investigating the Effect of Effective Tax rate and Quality of Corporate Governance on Tax Avoidance in Companies Listed on the Tehran Stock Exchange. *Financial Management Strategy*, 10(4), 177-196. https://doi.org/10.22051/jfm.2022.34226.2471. [In Persian]

Natalia, M., Verani C., & Joni J. (2021). Relationship Between Corporate Social Responsibility Disclosure, Corporate Governance, And Tax Avoidance. *Kinerja*, 25(1),79-90.

Rego, S.O., & Wilson, R. (2012). Equity risk incentives and corporate tax aggressiveness. *Journal of Accounting Research*, 50(3), 775-810. https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2012.00438.x

Robinson, J.R., Xue, Y., & Zhang, M.H. (2012). Tax planning and financial expertise in the

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir